

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Elektronizace justice

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne _____

Jakub Suk

Poděkování patří Mgr. Miroslavu Hromadovi, Ph.D., za vedení mé diplomové práce, za odbornou konzultaci, doporučení pramenů a za velmi vřelý přístup. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Ing. Miroslavu Skálovi, za cenné rady a ochotnou spolupráci. Mé poslední díky patří rodině a přítelkyni, za podporu během celého studia a během psaní této práce.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. JUSTICE	2
2.1 Listinná justice	2
3. Elektronizace v české justici	5
3.1 Elektronizace justice – projekt	5
3.2 Strategické cíle e-justice	6
3.2.1 Kvalita a efektivita	6
3.2.2 Forma	6
3.2.3 Technologie, finance a správa	7
3.3 Dopady elektronizace justice	8
3.3.1 Cílové skupiny	8
3.4 Klíčové principy dalšího rozvoje e-justice	8
3.4.1 Pojetí e-justice jako služba občanovi	8
3.4.2 Aplikace principu proporcionality	9
3.4.3 Systematičnost a koncepčnost rozvoje	9
3.4.4 Využití zavedených a osvědčených principů	9
3.4.5 Napojení na eGovernment	10
3.4.6 Rychlost, bezpečnost, stabilita a vzájemná kompatibilita	10
3.4.7 Jednoduchost nasazení, správy a řízení informačních technologií a systémů	11
3.4.8 Uživatelská přívětivost	11
3.4.9 Přípravenost na nové technologie	12
3.5 Specifické cíle	12
3.5.1 Efektivní a uživatelsky přívětivé vedení spisové služby, které usnadní evidování veškerých potřebných a relevantních údajů a automatizaci opakujících se úkonů	12
3.5.2 Rozšíření implementace elektronického spisu na další složky justice a do dalších soudních agend	14
3.5.3 Zajištění dlouhodobé a bezpečné archivace dat	16
3.5.4 Snazší získávání informací důležitých pro rozhodnutí ve věci z jiných agendových informačních systémů mimo justici a zajistit efektivní interní komunikaci mezi informačními systémy používanými v resortu justice	18
3.5.5 Umožnění rychlého průběhu soudního jednání	20
3.5.6 Rozvoj možnosti e-learningového vzdělání v justici	21
3.5.7 Vzdálený přístup pro nahlížení účastníků do spisu	22
3.5.8 Fungující správa a údržba informačních systémů a technologií	24
3.6 Aplikace projektu E-Justice v České republice	25
3.6.1 Projekty eSbírka a eLegislativa	26

3.6.2 Způsoby komunikace.....	28
3.6.3 Elektronický podpis.....	32
3.6.4 Uznávaná elektronická značka.....	34
3.6.5 Kvalifikované časové razítko.....	35
3.6.6 Informační právní systémy.....	36
3.6.7 Informační a komunikační systémy pracující napříč resorty.....	38
3.7 Soudní řízení s prvky elektronizace.....	39
3.7.1 Elektronická podatelna.....	39
3.7.2 Elektronické podání jako žaloba dle občanského soudního řádu.....	40
3.7.3 Dokazování.....	40
3.7.4 Elektronický dokument ve formě rozhodnutí.....	43
3.7.5 Elektronický platební rozkaz.....	44
3.7.6 Doručování elektronického rozhodnutí.....	45
3.7.7 Doložka právní moci.....	46
3.8 Datové formáty.....	47
3.8.1 Formát PDF.....	47
3.8.2 Formáty DOC, DOCX.....	48
3.8.3 Formát TXT.....	48
3.8.4 Formáty XML, ZFO a ISDOC.....	49
3.9 Konverze dokumentů.....	50
3.9.1 Konverze z listinné do elektronické podoby.....	50
3.9.2 Konverze z elektronické do listinné podoby.....	52
3.9.3 Autorizovaná konverze dokumentů.....	53
3.9.4 Elektronické stejnopisy.....	54
4. ELEKTRONIZACE JUSTICE V RAKOUSKU.....	55
4.1 Justiz 1.0.....	55
4.2 Justiz 2.0.....	56
4.3 Justiz 3.0.....	56
ZÁVĚR.....	58
RESUMÉ.....	59
ZDROJE.....	60

1. ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolil Elektronizaci justice. Elektronizaci justice chápu jako nevyhnutelný krok jakožto posun k modernější, rychleji fungující české justici. Tento přechod od justice klasické, v listinné podobě, již funguje například v Rakousku a Izraeli.

Naše společnost se nezděrně přesunula do 21. století, se kterým přišla i změna v podobě každodenního fungování. Myslím tím teď charakteristiku doby, která nás obklopuje. Řeč je o době digitální, jak je často 21. století přezdíváno. Charakteristické je online virtuálním světem. Tištěné produkty, jako jsou časopisy či noviny, pomalu začínají ztrácet na významu, a vše se přesouvá na elektronickou platformu, na internet.

Otázkou tedy zůstává, proč se tak neděje i v české justici? Elektronizace již vcelku úspěšně proběhla například ve zdravotnictví, které je, co se struktury týče, více komplikované než justice. Zůstává mi tedy záhadou, proč naše justice již také nepracuje na elektronické platformě, když jinde ve světě, jako například u našich sousedů v Rakousku, tento přerod zdárně dokončili.

Snad to vypovídá o stavu české vlády, potažmo celého řízení státu, kdy, když se něco rozjede, v půli cesty se to zastaví. A právě elektronizace je toho jasným důkazem. S projektem se začalo pracovat někdy kolem roku 2007, plán byl, do roku 2015, tuto misi zdárně dokončit. Ale díky změně kabinetu se projekt zastavil, a až teď opět běží naplno. Vize počítá s ukončením v roce 2020, já osobně však tomuto datu, jež lze bez pochyby považovat za milník v české justici, vůbec nevěřím. Tento můj názor je podpořen na dalších stránkách této práce, kdy jsem v první části představil projekt eJustice, a v části následující jsem shrnul, kam až se elektronizace v určitých částech justice dostala. V závěru práce jsem připojil krátký exkurz k našim jižním sousedům, kde tento projekt již zdárně funguje.

2. JUSTICE

České soudnictví vychází z modelu, který je shodný s modelem v Rakousku, ze kterého taktéž vychází. Soustava našich soudů je čtyřstupňová, přičemž v minulosti se ozývali hlasy, aby byl jeden článek, vrchní soudy, zrušen. K tomu naštěstí nikdy nedošlo. Proto nynější soustavu tvoří soudy okresní, krajské, vrchní a nejvyšší. Mimo tuto hierarchii stojí pak soud ústavní.

Soudy jsou orgány státní moci garantované Ústavou, konkrétně hlavou čtvrtou a jsou představitelé moci soudní ve státě.

2.1 Listinná justice

Do roku 2007 v našem justičním systému fungoval listinný model justice. Jeho zásluhy jsou nezpochybnitelné, tento systém platil v justicích napříč světem již od počátku justice jakožto části státní moci. V roce 2007 byl vydán strategický plán.¹ Z tohoto plánu vychází pak strategie, uveřejněná v roce 2015, pro další postup v elektronizaci justice. Projekt nese název eJustice. Za cíl si Ministerstvo spravedlnosti slibuje větší efektivitu, rychlost a konkurenční schopnost české justice v mezinárodním měřítku².

Tlak, jež je mlčky vyvíjen, je naprosto pochopitelný. 21. století, v němž existujeme, je charakteristický svou digitalizací. Zároveň je dnešní společnost velice rychlá, rychle se rozvíjející, prakticky dennodenně fungující v digitálním světě. Proto je logické, že i justice (a nejen ta) je nucena jít s dobou. Přeci jen, justice má být ku pomoci občanům, ne být jejich nepřítelem. To klade oprávněné nároky občanů na justici, jež bude fungovat rychle, bez zádrhelů, průtahů a jiných nešvarů.

Bohužel, proces eJustice neběží pořád naplno. Podařilo se sice rozjet pár dílčích projektů, ale jako celek je stále v plenkách. O tom však až později.

¹ „Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby – Strategie realizace Smart Administration“ (usnesením Vlády České republiky (dále jen „Vláda“) č. 757/2007 ze dne 11. 7. 2007.)

² Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Musíme si uvědomit, že tento projekt vyžaduje kooperaci dvou oborů, jež jsou si na hony vzdálené. Jde o spolupráci oboru právního a informačního, nebo-li IT. Jak však uvedl ve svém článku Mgr. Stanislav Findejs v časopisu *Soudce*³, ačkoliv je tato spolupráce velice náročná, neboť oba obory mluví naprosto rozdílnou řečí, daří se jim najít společný dialog, a proto se tento projekt pomaličku, polehoučku dostává na světlo světa. Jak Mgr. Findejs uvedl, z. č. 99/1963 Sb. (dále jen osř), dává soudcům takzvaný „nůž na krk“. Staví před ně neřešitelný problém, když po nich vyžaduje elektronický záznam jednání, ovšem poté se vyžaduje již listinná podoba závěrečného rozhodnutí.

Z mé praxe, kterou jsem vykonával pod Mgr. Skálou, který je soudce na okresním soudě Plzeň-město, si živě pamatuji, jak si Mgr. Skála diktoval průběh jednání do diktafonu, aby si tyto poznámky pak přepsal do psané podoby. Tento proces je velice únavný, a opravdu zdlouhavý. Hodinu a půl trvající přednáška, kterou jsem si v předchozích letech nahrál, abych si ji pak v klidu přepsal, mi zabrala prakticky šest hodin přepisování, vracení se v nahraném souboru tam a zpět. Není se tedy čemu divit, že pak dochází k průtahům v řízení, a soudci musí zákonně prodlužovat lhůtu na vydání závěrečných rozhodnutí. I tato situace vedla odborníky k vizi, přetransformovat českou justici do podoby elektronické, respektive digitální.

O tom však až v následující kapitole.

Listinná podoba, fungující prakticky doposud, byla velice účinná do přechodu společnosti na epochu digitálnosti. Bohužel, s rozvojem společnosti a tempa, přestává již podoba listinná plně vyhovovat potřebám společnosti. Zároveň tu jsou veliké nevýhody oproti podobě digitální. Je, na rozdíl od elektronické formy, více náchylná k tomu být zmanipulovaná nebo padělaná. Vzhledem k reálné podobě může dojít během katastrof v zničení spisů z důvodu záplav, ohně, plísni, atd. Nebo si představte situaci, kdy dojde ke ztrátě spisu. Tato situace pak vede k nemožnosti ukončit řízení. Další nevýhodou, s níž jsem se setkal i já osobně během praxe v advokátní kanceláři, je transport spisu či jeho části. Transportem zde myslím přenos či zaslání. Představte si skenování části spisu o tří set stranách. Práce

³ FINDEJS, Stanislav. Kolegium pro elektronizaci justice. *Soudce*. 2017, roč. 19, č. 5, s. 24. ISSN 1211-5347

trvající několik hodin. Dalším problémem je pak je jeho dostupnost. Chcete-li si spis pročit, musíte se dostavit do místa jeho uložení, což mnohdy znamená dlouhou cestu. Popřípadě náročný transport prostřednictvím elektronické pošty. A poslední problém vidím v nešetrnosti k životnímu prostředí⁴.

Toto je jen demonstrativní výčet nevýhod listinné formy justice, problémů a nevýhod je ovšem celá řada. I toto žene odborníky kupředu k digitalizaci justice.

⁴ (ŠTĚDRŇ, Bohumír. Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice). Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 27)

3. Elektronizace v české justici

3.1 Elektronizace justice – projekt

Ministerstvo spravedlnosti ČR vytvořilo na počátku roku 2015 strategii pro rozvoj eJustice v české republice. Tato strategie je vůbec první svého druhu v oblasti české justice za účelem posílit efektivitu a rychlost činností organizačních složek resortu justice a zvýšit transparentnost rozhodování.

Strategie měla sloužit jako dlouhodobý výhled pro oblast elektronizace justice. Účelem této strategie bylo popsat a zhodnotit dosavadní úspěchy a neúspěchy v této oblasti. Zároveň bylo za cíl kladeno najít a zanalyzovat ty informační systémy a technologie u kterých se objevil potenciál pro další rozvoj.⁵

U elektronizace justice se předpokládá, že největší dopad se bude týkat soudů, protože právě soudy díky své široké působnosti a pravomoci autoritativně provádějí aplikaci práva a zajišťují právo na spravedlivý proces. Proto je třeba soudy chápat jako alfu a omegu celé justice.

Během procesu elektronizace je třeba dbát nejen na ústavní principy soudcovské nezávislosti a práva na soudní ochranu stanovených v Ústavě v a Listině základních práva a svobod, ale i množstvím zákonných a podzákonných předpisů.⁶

Důležité je taky zmínit, že projekt eJustice je součástí obrovského projektu eGovernmentu, který má zajistit elektronizaci řízení celého státu. E-justice má evropský přesah kdy už v roce 2008 byl přijat první víceletý akční plán v oblasti evropské e-justice.

Soudy a další organizační složky resortu justice poskytují ochranu právům a chrání veřejný zájem. Úkolem eJustice není a nemůže být zajištění práva na soudní ochranu, ale lze prostřednictvím ní zajistit využití informačních a

⁵ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 5 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

⁶ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 10 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

komunikačních technologií, které zajistí podmínky pro spravedlivé, zákonné a rychlé rozhodování. Díky tomu, že se justice více otevře občanům, zvýší se tím důvěryhodnost celé justice alepší se efektivita kontroly.⁷

3.2 Strategické cíle e-justice

3.2.1 Kvalita a efektivita

Původně platilo, že pro zlepšení efektivity se používaly zdroji čistě personální s vyšším důrazem na jejich kvalitu. Nástroje e-justice však mohou tento proces zlepšit kdy spousta úkolů bude tvořena a splňována technologie 21. století.⁸

Je třeba si uvědomit, že značná část účastníků řízení je tam z důvodu nepříznivé životní události či situace a hledají u složek justice právní ochranu. Na toto by se mělo myslet při zavádění e-justice, aby komunikace byla co nejjednodušší prostřednictvím běžných komunikačních prostředků.

Ve společnosti 21. století jsou veškeré poznatky, jak skutkové, tak právní, z větší části přístupné elektronickou cestou, a to vede k rychlejšímu získávání či ověřování informací pro následné rozhodnutí. Což sebou ruku v ruce nese také požadavek na snadno zpřístupněnou soudní judikaturu.

Zákonnost rozhodnutí mohou být prostřednictvím nástrojů e-justice zvýšeny a to tak, že by se věci rozdělili mezi soudce, insolvenční správce či advokáty. Další možností je pak zamezení manipulace s listinami ve spise.

3.2.2 Forma

Tato část projektu navazuje na program s označením „zkvalitnit činnost justice“ v rámci projektu strategie realizace Smart administration v období od 2007–2015. Tato strategie si kladla za cíl důrazně zlepšit kvalitu a efektivnost

⁷ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 19 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

⁸ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 20 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

komunikace, a to jak mezi organizačními složkami resortu justice tak i ve vztahu informovanosti veřejnosti, toto vše lze označit souhrnně jako „otevřená justice“. Přestože se složkám justice povedlo naplnit vize a cíle v oblasti příjmu elektronických podání, chybí stále pro občana přívětivý způsob, který by celý tento proces elektronického podání zjednodušil, třeba například formulářovými typy s okamžitou možností platby soudních poplatků.⁹ Za obrovský nedostatek shledávám stále přetrvávající stav v nemožnosti nahlížení do spisů vzdáleným přístupem, a to dokonce ani tam, kde je již veden elektronický spis. Občané v pozicích uživatelů justice si tak potřebné informace o stavu řízení stále musí opatřovat osobními návštěvami soudů, při kterých dané jednání probíhá.

3.2.3 Technologie, finance a správa

Nynější způsob spravování a rozvoje informačních systémů je prakticky kompletně závislý na dodavatelských společnostech, což sebou nese nevýhodu ve velice pomalé reakci na potřeby justice. Jako další problém vidím nynější nesystémový rozvoj, a tak obrovskou roztržitost těchto systémů, že jejich údržba stojí velké náklady.¹⁰

Do budoucna je třeba zapracovat na tom, aby všechny tyto komunikační, integrační a informační systémy běžely na jedné platformě, což zajistí snadnou údržbu a sníží případné náklady. Ruku v ruce s tím je třeba upravit i politiku licencí a provést rozsáhlou revizi všech aktuálních smluv v oblasti informačních technologií. Tím je myšleno, aby se v justici zavedl kompletní nový a funkční systém který ponese výše zmíněné cíle.

⁹ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 21 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

¹⁰ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 21 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

3.3 Dopady elektronizace justice

3.3.1 Cílové skupiny

První cílovou skupinou jsou organizační složky resortu justice, na které by zavedení nových technologií dopadlo na přímo, neboť přímo ovlivňuje způsob a rychlost jejich práce. Co se týče dotčených osob, je tento okruh v mnohem širší. Lze sem totiž zahrnout další orgány veřejné moci, účastníky řízení, jiné právní profese, nesmíme však zapomenout na laickou veřejnost a podnikatelskou sféru. Všech těchto osob se bude elektronizace týkat jak přímo (elektronická komunikace se složkami justice) tak i nepřímo, a to tím, že zavedením moderních postupů dojde ke zrychlení a zkvalitnění rozhodnutí složek justice, což povede k rychlejší a účinnější vymahatelnosti a ochraně práva.

Snahou e-justice je tedy otevření a zpřístupnění informačních systémů veškerých složek justice zástupcům právních procesí a občanům.¹¹ Během zavádění těchto opatření je třeba stále dbát, aby nedošlo k rozporu s právem na spravedlivý proces a principem rovnosti stran. Myšleno je zde tímto, že by jedna strana neměla možnost tyto moderní informační systémy využívat.

3.4 Klíčové principy dalšího rozvoje e-justice

3.4.1 Pojetí e-justice jako služba občanovi

V tomto duchu je třeba provádět každý nástroj e-justice. V žádném případě nesmí dojít k situaci, kdyby jeden z nástrojů k dosažení kteréhokoli cíle omezil právo na soudní ochranu či oddělil justici od svých „uživatelů“. Zvýšení efektivity veškerých procesů nesmí být na úkor transparentnosti vykonávaných činností a zejména nesmí dojít ke ztížení občana ke službám organizace, které je na základě zákonného předpisu povinna poskytovat.

¹¹ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 22 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

3.4.2 Aplikace principu proporcionality

Při zavádění jednotlivých nástrojů e-justice je třeba zvážit dopad *jak na občana z hlediska poskytovaných služeb, tak na soudy z hlediska jejich ústavou garantovanou nezávislosti a na ostatní organizační složky resortu z hlediska jejich zákonu vymezené činnosti.*¹²

3.4.3 Systematičnost a koncepčnost rozvoje

Vzhledem k tomu že činnost organizačních složek justice je natolik rozdílná a jejich vzájemná propojenost tak složitá, je naprosto nezbytné postupovat během rozvoje elektronizace justice podle předem stanového plánu tak, aby se v této oblasti zavedl propracovaný a dlouhodobý systém plánování rozvoje. Považuji za nezbytně nutné odolávat tlakům složek justice na zavedení takových nástrojů, které by však nezapadaly do celkové koncepce. To by mohlo znamenat zmaření snahy a posunutí dosažení strategických cílů až o několik let.

3.4.4 Využití zavedených a osvědčených principů

O pojmu elektronizace justice, jakožto i jeho zavedení do právnické praxe, lze mluvit až od roku 1993, což, vzhledem k rozvoji justice jako takové, je jen zlomek časové osy. Přesto lze s jistotou říci, že za posledních 25 let došlo k rozvoji určitých postupů a principů, které je nezbytně nutné během elektronizace justice použít, aby výsledek byl maximálně uspokojivý. Jde o postupy a principy, které jsou velmi složité, důmyslně propracované, a které je proto nezbytné použít, přetransformovat na elektronickou podstatu a dále je využívat. Bylo by zpátečnické velmi zdlouhavé tyto postupy a principy znovu vymýšlet. Zároveň je nutné využít zkušenosti těch pracovníků složek resortu justice, kteří již s elektronizací zkušenost

¹² Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 25 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

mají, a opětovně s nimi navázat spolupráci, aby bylo kýženého výsledku dosaženo co nejdříve.¹³

3.4.5 Napojení na eGovernment

Jak jsem uvedl již na úplném začátku této práce, potažmo i kapitoly, projekt eJustice je součástí obrovského projektu eGovernment, který má zdigitalizovat všechny složky a resorty státní moci, jak v komunikaci mezi sebou, tak v kontaktu s občany. Proto je nezbytně nutné, aby bylo užito těch nástrojů, které se osvědčili již v práci na jiných projektech v rámci eGovernmentu. Jen tak je možné dokončit tento projekt v roce 2020, jak má Ministerstvo spravedlnosti ČR v plánu. Za automatické a samozřejmé považuji dodržování těch standardů, které jsou definovány na mezinárodní úrovni.

3.4.6 Rychlost, bezpečnost, stabilita a vzájemná kompatibilita

Elektronizace justice má přinést do této oblasti státní moci zejména rychlost v rozhodování, aby bylo docíleno úlevě soudů, a byl tak plně dodržován právní závazek vyplývající z Listiny základních práv a svobod na spravedlivý a rychlý proces bez zbytečných průtahů. Jen pro zajímavost, po debatě s jedním advokátem mi bylo řečeno, že soudní spor, trvající do jednoho roku (myšleno tím vyhlášení definitivního rozhodnutí) je naprostý úspěch. Proto není možné zavést takové informační technologie na principech, které by tuto rychlost nebyly schopné plně zajistit. Situaci bych přirovnal z zápisu předmětů u nás na univerzitě přes aplikaci Stag. Ta nedokáže plnohodnotně fungovat při nárazovém navýšení přihlášených uživatelů. Na to samé je třeba myslet právě při zavádění takovýchto aplikací a informačních technologií i v justici, kdy může taktéž dojít k nárazovému nárustu uživatelů, a nefunkční aplikace by mohla mít až katastrofické důsledky, jelikož je nutné dodržovat veškeré procesní lhůty, a zároveň musí mít uživatel, ať už v podobě občana nebo pracovníka justice, v tyto aplikace důvěry. Proto je nutné zajistit

¹³ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 26 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

stabilitu celého informačního systému. Každá aplikace, každý miniprojekt informačního charakteru musí být ve vzájemné kompatibilitě, jen tak lze hovořit o jednotném, fungujícím celku. Vzhledem k povaze informací, které budou skrze tyto aplikace procházet, je třeba nejvyšší míry zabezpečení, kterou lze v dnešním digitálním světě zajistit.¹⁴

3.4.7 Jednoduchost nasazení, správy a řízení informačních technologií a systémů

Veškeré informační a uživatelské aplikace a portály je třeba vytvořit a následně i spravovat na jedné platformě. Tím dojde i ke splnění cíle, jež jsem popsal výše, a to k vzájemné, plné komptabilitě. Zároveň to umožní případné nahrazení jedné aplikace jinou, neboť informační inženýři nebudou mít tak složité, díky jednotně platformě, tuto aplikaci vytvořit. Potřebu změny aplikací lze spatřovat v častých legislativních změnách napříč celým právním řádem, a právě tyto změny se musí poté odrazit i v aplikacích.

3.4.8 Uživatelská přívětivost

Uživatelská přívětivost se netýká pouze vzhledu aplikací, ale celého uživatelského rozhraní. Od vzhledu až po ovládání a snadnou navigaci. Je to z toho důvodu, že s těmito aplikacemi nebudou pracovat pouze pracovníci justice, ale i účastníci řízení a široká veřejnost. Musí se dále myslet i na osoby, které s informačními aplikacemi nemají prakticky žádné zkušenosti.¹⁵

¹⁴ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 26 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

¹⁵ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 26 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

3.4.9 Přípravenost na nové technologie

System nesmí být plně uzavřený. Je třeba dbát na možnost inovací, které je pak, vzhledem k účelu elektronizace, rychle a bezpečně implementovat. Jedná se například o zlepšení bezpečnosti proti případným hackerským útokům.

V dalších kapitolách se budu věnovat cílům čistě specifickým, které se zaobírají již jednotlivými problémy těch, kterých částí justice jako celku. Specifické cíle logicky navazují na cíle strategické, které tento projekt popisují z globálního hlediska. Rozhodl jsem se charakterizovat jen některé z nich. Nechci tím říci, že některé specifické cíle jsou méně důležité, ale jsem toho názoru, že kompletní výčet by byl pro čtenáře velmi vysilující.

3.5 Specifické cíle

3.5.1 Efektivní a uživatelsky přívětivé vedení spisové služby, které usnadní evidování veškerých potřebných a relevantních údajů a automatizaci opakujících se úkonů

Tímto specifickým cílem je myšleno elektronické vedení spisové služby, což lze chápat jako jeden z nejdůležitějších cílů tohoto projektu, od kterého se pak odvíjí cíle následující.

Díky zákonu o archivnictví je povinné vést spisovou službu v elektronické podobě, bohužel, vedení elektronického spisu již povinné vůbec není. Současný stav je nepalčivějším problémem v procesu elektronizace. Je to způsobeno zastaralými systémy, které nejsou ani vzájemně kompatibilní, a ani vzájemná komunikace mezi systémy prakticky nefunguje.¹⁶

Současné systémy jsou staré přes 20 let, vedle nich fungují systémy novější, ale, jak to jistě zná každý při snaze propojení dvou odlišně starých telefonů, jejich vzájemná komunikace prostě nefunguje. „*Současný stav systémů spisové služby v justici lze charakterizovat jako nahodilý, vzájemně nekompatibilní a pouze částečně propojený systém mnoha samostatných aplikací od různých dodavatelů,*

¹⁶ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 28 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

*jenž v celku nesplňuje nároky na moderní pojetí eJustice a je ze strany uživatelů oprávněně kritizován.*¹⁷

Jde především jejich nepřívětivost. Jsem lze zařadit i složité ovládání, neboť systémy pracují na velmi nestandardním uživatelském rozhraní. To vede k nechuti s nimi vůbec pracovat, velmi náročné školení nových pracovníků s těmito systémy. Dalším problémem je plynulost systémů. Myslím tím jejich schopnost se přizpůsobit nečekaných procesním situacím, ke kterým v justici dochází, a pružně a rychle na ně reagovat.

Z důvodu jejich roztržitosti je i údržba velmi složitá a finančně náročná. Proto je nemožné rychle reagovat na různé změny, jako třeba legislativního charakteru.

Cílem je proto vytvoření takové platformy, na které budou všechny systémy a aplikace běžet stabilně. Dojde tedy k tomu, že celý současný systém nekompatibilních aplikací bude nahrazen novým, plně funkčním multiplatformním a univerzálním systémem, což by mělo přinést kýžený výsledek. Není nutné, aby všechny stupně soudů, či státních zastupitelství, pracovali a fungovali na jednotné platformě, cílem je připravit takové aplikace, které by mezi sebou komunikovali, ať už by fungovali na stejné či různých platformách, avšak se stejným rozhraním.¹⁸ Nutnou změnou je dále přepracování lokálních databází na jednu centrální, tím se dosáhne nerozdobenosti.

V současné době nejsou aktuální systémy plně využívány, a tak dochází k situacím, kdy se pracovníci více spoléhají na informace získané z listinných spisů. Je to způsobeno, jak jsem psal již výše, uživatelskou nepřívětivostí. Je nutné tento systém změnit tak, aby nebylo možné pracovníkem poznat, který systém byl dodán kterým dodavatelem, čili, je nutné, aby aplikace fungovaly a stejném rozhraní. Je jasné, že se grafické rozhraní bude lišit, avšak základní gro celého tohoto projektu musí být pro celý systém naprosto identický.

¹⁷ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 31 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

¹⁸ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 32 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Co lze očekávat od tohoto systému, jež má být vytvořen. Bezsporně se zvýší efektivita práce všech složek justice, zároveň ruku v ruce s tímto zlepšením dojde ke snížení finanční náročnosti. Zvýšení efektivity se zajistí pomocí automatizace, či poloautomatizace těch úkonů a činností, které se rutinně během činnosti složek justice opakují. Nový systém též odstraní palčivé nedostatky v podobě nestability současných aplikací, které způsobují, mimo jiné, a časté výpadky, což způsobuje pomalost celého procesu.¹⁹

Nové rozhraní navíc povede k zvýšení efektivity i z toho důvodu, že se práci s těmito aplikacemi již nebudou bránit ani ti pracovníci, jež práci s nimi z důvodu jejich nepřizpůsobivosti a složitosti odmítali.

3.5.2 Rozšíření implementace elektronického spisu na další složky justice a do dalších soudních agend

V současnosti u nás funguje „dvojkolejný systém“. I přes vytvoření systému pro oboustrannou komunikaci stále probíhá většina komunikace mezi složkami justice výhradně listinnou formou, což protahuje celý průběh jejich činnosti. Navíc tím hrozí i případná ztráta, zničení či krádež takovýchto dokumentů. Na druhé straně, rejstříky a další evidenční pomůcky jsou vedeny v elektronické podobě.²⁰

Tato výše popsaná situace nastává i přes to, že na legislativní úrovni je možnost vést spis i elektronicky. Pro tyto účely byly zavedena aplikace CEPR na krajské a okresní soudy.²¹ Jedná se o jedinou aplikaci, ve které lze elektronický spis vést. Poskytuje možnost vyplnit elektronický platební rozkaz, avšak, dojde-li k podání odporu, elektronizace jde pryč a vracíme se do podoby listinné. Neexistuje ani možnost dálkového náhledu do spisu, je-li nutnost se do spisu podívat, musí se advokát či účastník řízení dostavit na konkrétní soud, u kterého se jednání vede.

¹⁹ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 34 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

²⁰ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 35 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

²¹ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 35 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Další nevýhodou je fakt, že tato aplikace nezvládá komunikaci celkovou, pouze dílčí. Je ale nutné tuto aplikaci vnímat jako předstupeň pro úplný elektronický spis, který je jedním z cílů projektu eJustice.

Vzhledem k těmto nedostatkům je třeba zvětšit okruh agend soudů, ve kterých se nahradí elektronickým spisem spis listinný. Takovýto rozvoj však nesmí být unáhlený, je třeba důkladně analyzovat smysluplnost jejich zavedení na elektronickou platformu vzhledem k jejich užitečnosti a účelnosti.²²

Stěžejním bodem, kterého je třeba se držet, je soudcovská nezávislost. Všechny aplikace, včetně elektronického spisu, musí nezávislost soudců podporovat a dále rozvíjet, nikoli podkopávat.

Jak nám ukazuje praxe, se kterou jsem byl konfrontován i já, bude velkým problémem počítačová gramotnost pracovníků justice. Nesmí docházet k situacím, kdy práce se spisy bude přenášena na soudce, tím by se totiž problém se zahlceností více zkomplikoval.

Ministerstvo spravedlnosti si nechalo udělat dotazníkový průzkum mezi soudci, kdy se mezi nejčastějšími obavami objevovaly problémy jako kolapsy systémů, nemožnost činění poznámek do spisu a nutnost otevírání každého listiny zvlášť.²³ Já osobně vidím v zavedení elektronického spisu obrovský krok vpřed, srovnatelný s vynálezem knihtisku. Celý systém justice se zmodernizuje, vše se urychlí a stabilizuje. Je však jasné, že bude třeba některé věci stále tisknout, ale drtivá většina informací a dokumentů již bude fungovat na elektronické úrovni. Je tedy nutné přivést k životu takovou technologii, která umožní zavedení jednoho dokumentu, ve kterém budou rozděleny všechny listiny tomu odpovídající. Dokumenty budou přehledně zobrazeny, a tím pádem i práce s nimi bude jednodušší. Díky tomuto uspořádání by mělo jít soudcům dopisovat si poznámky přímo do elektronického spisu.

²² Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 36 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

²³ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 37 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Zavedení elektronického spisu taktéž zvýší efektivitu v zajišťování zákonnosti soudních rozhodnutí. Co se týče spisů elektronických, na rozdíl od těch listinných, je jejich správa mnohem jednodušší, což s sebou přináší i větší míru bezpečnosti a prakticky nemožnost nezákonné manipulace. Dálkové nahlížení do spisu bude znamenat splnění dalšího cíle eJustice, a to větší transparentnosti řízení.

3.5.3 Zajištění dlouhodobé a bezpečné archivace dat

V současné době se česká justice potýká s velkým problémem v podobě uchovávání dat. Jednak neexistují žádné legislativní příručky pro uchovávání dat, jednak se soudci potýkají problémy technického charakteru, kdy se setkávají, z jejich pozice neodstranitelného, problému s nedostatečnou kapacitou disků a serverů pro ukládání elektronických dokumentů a metadat. Dalším problémem je, že používané disky a servery jsou často za hranou své životnosti, a proto vzrůstá jejich používáním veliké riziko ztráty těchto dat. Tyto problémy se doposud řešili pouze operativně, a to např. přesouváním složek, či jednorázovými navyšováními kapacit až v situaci, kdy bylo dosaženo kritických hodnot. Je třeba proto tento problém řešit koncepčně.

Do dnešních dní není vyřešen proces ukládání dokumentů, které došly na elektronické podatelny prostřednictvím datových zpráv. Všechny dokumenty jsou uloženy v centrální podatelně, aby se pak mohli tisknout a vkládat do spisů. Bohužel, originály stále zůstávají v centrální podatelně, a tím dochází ke zpomalování a přehlcování této aplikace.²⁴

Současně s výše uvedenými problémy je taktéž nutné řešit přeplněnost spisoven. Díky neustále narůstajícímu počtu řízení, a tím pádem i spisů, a zákonem stanovené dlouhé doby ukládání před skartací či archivací, je problém přeplněnosti spisoven více než aktuální a řeší se prozatím hledáním nových prostor pro dlouhodobé uložení před skartací a či předáním do archivu.

Aby bylo možné tyto problémy vyřešit a vytvořit digitální kontinuitu, je nutné vytvořit řadu nástrojů, které umožní uchovávání elektronických dokumentů po nutnou dobu a v nutné, požadované a ideální kvalitě. To by mělo být zajištěno

²⁴ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 42 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

ukládáním či případnou konverzí elektronických dokumentů do datového formátu PDF/A v různých verzích.²⁵ *Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 42 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>.* To zajistí, že takto uložený elektronický dokument půjde v budoucnu bez problémů otevřít, a zároveň bude zaručena jeho pravost a důvěryhodnost, neboť formát PDF/A zaručuje uchování všech elektronických podpisů a jiných elektronických značek. O tomto formátu i elektronických značkách se budu zmiňovat v dalších částech této práce. Archivace a skartace se musí upravit tak, aby tyto činnosti byly upravovány pouze jedním interním předpisem, a ne ta, jak je tomu v současnosti.

Vzhledem k situaci, která nastala, a to, že se množí počty podání elektronickou formou, a měl by se zvýšit i počet elektronických spisů, je nezbytně nutné zavést jednotnou správu těchto spisů a podání, a zároveň zajistiti jejich bezpečné uložení prostřednictvím centrálního datového úložiště. To už si však žádá kooperaci s poskytovatelem takového zabezpečení, nastavení tohoto zabezpečení na nejvyšší možnou úroveň a takto zabezpečené úložiště zpřístupnit všem organizačním složkám justice. Výhodou takového úložiště je možnost najít všechny spisy na jednom místě. Odpadne přesun spisů pomocí poštovních služeb, kdy se zvyšuje riziko ztráty, krádeže či poškození takto přesouvaných spisů. Centrální datové úložiště zajistí velmi rychlé vyhledávání všech informací k určitému případu či části spisu. Podmínkou pro datové úložiště, mimo ty již popsané, je možnost ukládání i multimediálních záznamů z průběhu jednání. A poslední vlastností centrálního datového úložiště musí být nezávislost na aplikacích, ve kterých byly elektronické spisy vytvořeny, aby mohlo být zajištěno, že i po ukončení činnosti této aplikace půjdou tyto elektronické spisy otevřít.

Přeplněnost spisoven listinnými dokumenty, které se jako elektronické nevytvářely, lze konvertovat autorizovanou konverzí. Tím by se docílilo stavu, kdy se budou spisy do archivu posílat v elektronické formě a původní listinné by se pak mohly přesunout mimo spisovny mnohem dříve.

²⁵ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 42 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Vytvoření centrálního datového úložiště je nutno chápat jako podmínku, která musí být nutně splněna pro další pokračování v projektu elektronizace justice. Vytvořením se splní další cíl, a to vyšší bezpečnost a záruka dlouhodobého uchování elektronických spisů a jiných elektronických dat. Tím dojde k situaci, kdy už spisovny nebudou zpomalovány nadměrným počtem spisů a dat, a zároveň dojde ke snížení finančních nákladů na údržbu a pronájem spisoven.²⁶

3.5.4 Snazší získávání informací důležitých pro rozhodnutí ve věci z jiných agendových informačních systémů mimo justici a zajistit efektivní interní komunikaci mezi informačními systémy používanými v resortu justice

Ačkoliv jsou informace, které jsou pro organizační složky justice důležité, již dnes na elektronické úrovni, pořád v některých oblastech justice probíhá dotazování vzájemným zasíláním dotazů a odpovědí přípisem. V některých oblastech byl tento problém odstraněn, a komunikace tak funguje již plně elektronicky, jako příklad lze uvést evidenci obyvatel či seznam advokátů. Ve zbytku oblastí však probíhá starý systém přípisů, kdy se musí jedna strana často urgovat s odpovědí, což vede ke zbytečným průtahům a neefektivnosti v řízení. Jako příklad, kde nefunguje elektronické dotazování, je např.:

- evidence motorových vozidel
- evidence vedené Českou správou sociálního zabezpečení
- evidence úřadů práce
- evidence finančních úřadů
- evidence katastrálních úřadů aj.²⁷

V některých soudních agendách (typicky správní soudnictví) předcházelo vlastnímu soudnímu řízení i řízení před správním orgánem. Mnohdy je spis veden elektronicky, a tyto spisy potřebují soudy jako podklad při svém rozhodování. Je

²⁶ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 44 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

²⁷ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 45 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

tedy nezbytně nutné zařídit, aby soudy měly přístup nejen k těmto spisům, ale i k dalším doplňujícím informacím.

Druhou oblastí je pak komunikace uvnitř tělesa justice. Jelikož řízení bývají zpravidla víceinstanční a každý jednotlivý postup na ten předchozí navazuje, vznikla jakási síť informačních technologií, ve které informační systémy mezi sebou komunikují. Konkrétně se jedná o:

- *propojení ISAZ – ISYZ – pro předávání dat o podaných žalobách a návrzích na potrestání a následné předávání dat zpět o způsobu rozhodnutí v trestních věcech*
- *propojení ISAS – ISVKS – pro předávání dat o podaných opravných prostředcích a následně zpět o způsobu jejich vyřízení Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice.²⁸*

Tato vzniklá propojení (uvedl jsou pouze demonstrativně pár příkladů) trpí již zmíněnou roztříštěností technologického charakteru z důvodu dodávání těchto technologií různými dodavateli, a proto představují jen nepatrnou část komunikací, které by měly v budoucnu v rámci tohoto projektu vzniknout.

Díky této decentralizaci všech databází se vyskytuje další veliká nevýhoda, a to nemožnost lustrování osob složkami justice. V praxi to znamená, že soud není schopen o lustrované osobě zjistit, zda s ní neběží u jiného soudu jiné řízení. Pokud tedy soud tyto informace potřebuje, musí zažádat přípisem dotazovaný soud o poskytnutí takovýchto informací.

Projekt eJustice si proto klade za cíl vytvořit funkční systém pro efektivní a rychlé získávání potřebných informací. Proto je třeba, aby tam, kde neexistuje efektivní způsob získávání informací a odpovědí, typicky při externí komunikaci, vyřešit tuto situaci vytvořením funkčního elektronického komunikačního systému, popř. poskytování takovýchto informací přes www stránky online. Odpadne tím čekání, než uplynou stanovené lhůty, a celé řízení se urychlí.

²⁸ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 46 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

V rámci interní komunikace je nutné aktuální systém lokálních databází bude postupně centralizován, a tak vznikne nový, plně funkční a plně propojený systém pro složky justice, a nebude tedy již nutné realizovat získávání informací prostřednictvím přípisového systému. Současný systém, kdy soudy prvního stupně zasílají informace osudům odvolacím či dovolacím, bude vyřešen zřízením elektronických spisů, do kterých bude umožněn dálkový přístup, a tím se odstraní průtahy v řízení způsobené předáváním spisů a informací mezi jednotlivými organizačními složkami justice.²⁹

3.5.5 Umožnění rychlého průběhu soudního jednání

V civilním řízení nyní existuje zákonná možnost provádět zvukový záznam z jednání. Bohužel, ne ve všech jednacích síních lze zvukový záznam provést. Kde to nelze, stanovuje zákon vést o jednání protokol. To v praxi vede k situaci, kdy jsou pak jednání protahována soudcem, který je nucen diktovat průběh jednání zapisovatelce, případně na diktafon, což zdržuje nejen soudce a účastníky řízení, ale i celé řízení jako celek. Zákon nám dále stanovuje, že v případě řádných a mimořádných opravných prostředků je třeba záznam vždy přepsat. K tomu se vyjádřil i Mgr. Findejs ve svém článku, který jsem zmínil v úvodu práce. Dochází tak k nezměrným průtahům v řízení, než soudce či zapisovatelka přepíše zvukový záznam na papír.

Další problém pak vyvstává během dokazování, kdy mají být provedeny důkazy zvukového či zvukově obrazového záznamu, protože většina soudních síní nedisponuje zařízeními na přehrání těchto důkazů. To nutí poté přesouvat jednání mezi místnostmi, které těmito technickými zařízeními disponují. To představuje problém i do budoucna, kdy bude třeba elektronický spis, či části z něj, během líčení ukázat účastníkům řízení pomocí zobrazovacího zařízení.

V současnosti probíhá projekt na ozvučení a osazení soudních síní všemi těmito potřebnými technickými prostředky, ale jde to velmi pomalu.

²⁹ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 47 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Cílem projektu eJustice v rámci této oblasti je především zvýšení efektivity práce. Je nutné vytvořit jednotný systém protokolace, díky kterému bude pořizování všech druhů záznamů o průběhu jednání mnohem jednodušší a efektivita práce se tím pádem zvýší na přijatelnou úroveň. Za vzor si lze vzít systém zavedený v Polsku, kdy se vedle protokolu písemného psaného úředníkem vede kompletní zvukový záznam. V písemném záznamu jsou jen ty nejdůležitější body jednání, kdežto na zvukovém záznamu je nahráno celé jednání. To umožňuje velice jednoduchou orientaci v záznamu. Soudce pak oba protokoly nahraje do systému a na datové úložiště. Účastníkům je pak protokol poslán okamžitě po skončení jednání, ne jako teď v české justici, kdy dochází k nezměrným průtahům z důvodu přepisování.³⁰

3.5.6 Rozvoj možnosti e-learningového vzdělání v justici

Vzdělávání je zajišťováno v současnosti Justiční akademií prostřednictvím seminářů a přednášek. Ty jsou určeny nejen pro soudce, ale například i pro soudní čekatele či soudní úředníky. Zároveň je v posledních letech spuštěn projekt, jež krásně navazuje na cíle projektu eJustice, kdy jsou spouštěny e-kurzy či multimediální výuka.³¹ Tuto snahu lze hodnotit jedinečně pozitivně, a proto je nutné v této snaze dále pokračovat pro rozvoj soudců a jiných úředníků justičního tělesa, aby projekt eJustice mohl plně fungovat. Justiční akademie by se měla snažit připravovat pro účastníky přednášek a seminářů krátká videa, která mnohdy poslouží lépe než třicet stran textu, protože si lze fungování probíraného tématu lépe představit v praxi. Studie též předpokládá vznik centrálního úložiště, kam by se tato videa dala nahrávat, a poté zpětně pouštět dalším generacím soudců.³² Proto je zapotřebí zajistit Justiční akademii dostatek finančních prostředků, aby vše, co je

³⁰ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 50 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

³¹ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 55 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

³² Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 55 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

naplánováno, mohlo být taktéž provedeno. Je potřeba nejen tvorby materiálů pro výuku, zároveň je třeba zajistit lektory a školitele, dostatečnou kapacitu vybavené učebny.

Realita je ovšem taková, že učebny nejsou na všech regionálních úrovních, což chápou jako velmi nedostatečné, co brzdí rozvoj digitální generace soudců, potažmo celého soudního aparátu. Je třeba vytvořit nové e-learningové materiály, neboť nynější materiály pracují jen s nynější úrovní.

3.5.7 Vzdálený přístup pro nahlížení účastníků do spisu

Splnění tohoto cíle chápou jako vyřešení dalšího, velice palčivého problému. Nahlížení do spisu je totiž jeden z mála způsobů, jak lze být informován o průběhu a případných posunech v řízení, a to nejen pro účastníky řízení, ale třeba i pro jejich advokáty. Zároveň tento instrument slouží účastníkům jako případná kontrola činnosti soudu. Jen tak lze zjistit průtahy v řízení, a následně je řešit.

Bohužel, v současnosti lze nahlížet do spisu fakticky jen v místě jeho uložení, tj. v budově soudu, kde jednání probíhá. Mnohdy to pro účastníky znamená cestování mezi městy, aby mohli do spisu nahlédnout. Alarmující je i fakt, že vzdálený přístup pro náhled není možný ani v případě elektronickým platebních rozkazů, což je vlastně již fungující kousek z projektu eJustice. Nelze tedy jinak než osobní návštěvou zjistit potřebné informace. Pouze základní informace se zobrazí na portále infoSoud či infoJednání. Jsou to však jen základní informace, ze kterých nelze vyčíst kromě stavu řízení žádné jiné potřebné informace, jako jsou třeba usnesení o průběhu jednání. Praxe nám dává ještě možnost tzv. infocenter. Vzhledem k nemožnosti autorizace volajícího se však prakticky všude dozvíte, že Vám informace poskytnuty nebudou.³³

Cílem je dosáhnoutí maximální transparentnosti řízení, jak jsem se o tom již zmínil. Proto je nutné vytvořit takové procesní postupy, které toto umožní. Je třeba

³³ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 61 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

vytvořit jednotné uživatelské rozhraní, které umožní dálkový přístup všem osobám, které na to mají nárok. Projekt pracuje s dvěma variantami, a to:

- v případě spisu, který je veden kompletně celý v elektronické podobě, bude umožněno účastníkům řízení nahlížet do všech dokumentů, které budou ve spise uvedeny. Musí se však nastavit omezení, která zabrání nahlížet do dokumentů obsahujících citlivé informace, jako třeba dokumenty o průběhu hlasování
- druhá varianta se týká spisů, které budou stále písemné a lze předpokládat, že ke konverzi do elektronické podoby nedojde. Tam se předpokládá vznik tzv. spisového přehledu, kdy se účastník alespoň dálkově do spisového přehledu, kde budou uvedeny jednotlivé informace o pohybech v řízení.³⁴

Pracuje se s myšlenkou, že oba dva druhy přístupů budou realizovány přes zabezpečený portál Ministerstva spravedlnosti. Ten by byl přístupný pouze přes internet. Je logické, že se musí vytvořit systém autorizace a autentizace případných návštěvníků tohoto portálu, aby nedošlo ke zveřejnění citlivých informací. Nutné je i zavedení systému, který by zapisoval a ukládal informace o tom, kdo, kdy a proč koukal přes vzdálený přístup a do jaké složky.

Pracuje se s nápadem, zda bude umožněno účastníkům řízení, potažmo jejich advokátům, stahování elektronických dokumentů. V případě, že by se dokumenty opatřily elektronickou značkou organizace, účastníci by si tak stahovali stejnopisy. Mimo tento vzdálený přístup se pracuje s myšlenkou o zavedení automatického informačního systému. Takový systém na stejném principu používá Západočeská univerzita.

Kromě těchto programů se chystá realizace programu pro účastníky řízení či zástupce, kdy by bylo možné vzdáleně nahlížet nejen na jedno aktuální řízení, ale i na další, jehož jsou účastníky nebo zástupci.

³⁴ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 62 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Bohužel však, vzhledem k absolutní absenci jakéhokoliv programu nebo platformy toto umožňující, jsou všechny tyto nápady v teoretické rovině, a je v prvotním kroku nutné rozpracovat platformu toto umožňující, a to buď přepracováním portálu infoSoud nebo infoJednání, nebo vytvořením úplně nové, uživatelsky přívětivé a přehledné platformy.

Výhodou těchto kroků po jejich realizaci bude, kromě maximální transparentnosti soudního řízení, hlavně úleva pro účastníky řízení ve vztahu k nákladům, které musejí nyní být vynaloženy, aby účastníci řízení mohli do spisů nahlížet.

3.5.8 Fungující správa a údržba informačních systémů a technologií

Rozhodl jsem se tuto materii zařadit na úplný konec celé této kapitoly ohledně projektu eJustice. Považuji ho za naprosto nezbytný, ale koncepcí s uvedením tohoto cíle až na konec, jež jsem převzal z resortního projektu, ze kterého i čerpám, mi přišel nejrozměšší.

Současná situace je značně komplikovaná. Jak jsem uvedl již v úvodu této kapitoly, informační systémy a technologie jsou dodávány a spravovány různými dodavateli. Ti vytváří tzv. helpdesky, kam mohou uživatelé jejich systémů a technologií nahlašovat chyby a poruchy. Je to systém komplikovaný, značně finančně náročný a těžko v budoucnu udržitelný.

Veškeré nápady a požadavky jsou shromažďovány se zástupci ministerstva, jednotlivými organizacemi a dodavatelskou společností na sjezdech konaných 2–3 do roka. Vše pak záleží na finančních možnostech ministerstva, jak rychle zadá dodavatelské firmě zakázku. Veškeré aktualizace, velké instalace apod. zajišťuje přímo dodavatelská firma prostřednictvím svých zaměstnanců. Bohužel, stává se běžnou praxí, že od zadání požadavku do jeho realizace uběhne doba v řádech měsíců, a posléze, vyleze na povrch nový problém. Je to začarovaný kruh.³⁵

³⁵ Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, str. 77 Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>

Cílem je zajistit efektivní, nezávislou a fungující správu všech informačních systémů, portálů a aplikací, které by se vyznačovaly velice rychlým řešením problémů, nových požadavků, a hlavně nízkou finanční náročností.

Požadavky justice se budou nahrávat na jednotný helpdesk spravovaný ministerstvem, plánovaná požadovaná odezva by měla činit tři dny, a bude umožněno i hodnotit způsob vyřízení požadavku.

Změny většího charakteru budou nově probírány ve zkráceném řízení, i za pomoci telekonferencí, ne, jako je tomu doposud, pomocí finančně náročných sjezdů.

3.6 Aplikace projektu E-Justice v České republice.

Myšlenka E-Justice se objevila v kuloárech vedení země již v roce 2005, kdy byl vládou vydán souhlas s elektronizací justice.

E-Justice je projekt, jež je součástí obrovského projektu nazvaného E-Government, který, jak lze dovodit z názvu, znamená kompletní elektronizaci celého řízení státu. Projekt E-Justice je zpracován v dokumentu ISEJ, jež vláda schválila v roce 2006.³⁶ Tento návrh rozpracovává detailně potřeby justice, které je třeba splnit, aby byl projekt E-Justice úspěšný. Jak jsem psal již výše, nynější justice pracuje s nevyšší možnou dokonalou verzí podoby listinné, a proto je jasné, že přechod na podobu elektronickou je procesem velice zdlouhavým. Zároveň tento materiál upravuje kroky, které se musí postupně plnit, aby došlo k úspěšné transformaci. Materiál taktéž obsahuje věcný, časový i finanční harmonogram těchto nezbytných kroků

Důvod, proč je třeba zavedení tohoto projektu do praxe, je několik. Já osobně bych rád zmínil větší efektivitu, dostupnost a průchodnost justice, zkrácení doby řízení, zlepšení a zefektivnění komunikace mezi složkami veřejné moci a soudy navzájem.

³⁶ ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 33

3.6.1 Projekty eSbírka a eLegislativa

V této kapitole bych se rád věnoval některým projektům (vybral jsem si dva výše zmíněné), které by se měli v brzké budoucnosti uvést v praxi. Jde o projekty eSbírka a eLegislativa. Vše se dá shrnout pod jeden termín, a to *elektronická promulgace zákonů*.

Tento projekt je snahou Ministerstva vnitra České republiky a moderní stát. Přípravovaný projekt by měl vytvořit jakousi virtuální databázi, kde by si veřejnost mohla dohledat veškeré aktuální právní předpisy. Je to velice praktická myšlenka, protože by se tím práce veřejnosti s právním řádem České republiky značně zjednodušil, a hlavně redukoval. Každý zná situaci, kdy potřeboval najít nějaký platný zákon, a než se proklikal řadou novelizačních předpisů, znechuceně své hledání ukončil. Tento projekt má za cíl toto odstranit. Vzniklo by jakési virtuální úložiště, kde by byly roztríděné všechny aktuální právní předpisy našeho právního řádu podle oblastí, jež upravují. Tento projekt spatřil v listinné podobě světlo světa v roce 2014, bohužel byl tento projekt již jednou definitivně zastaven, proto se termín dokončení protáhl z roku 2018 až na rok 2020.³⁷ Tento dílčí projekt je součástí obrovského projektu eGovernment, který má za cíl zelektronizovat všechny oblasti řízení státu, a hlavně, usnadnit komunikaci občanů s úřady. Bohužel, ještě žádný projekt nebyl plně dokončen. Tím, jak se nám střídají ve vládě různé strany s různými preferencemi, je složité tyto projekty držet při životě.

Bohužel, původní záměr o elektronizaci všech platných právních předpisů zanikl. Je zde totiž obrovský problém v tom, že nikdo dnes vlastně neví, které právní předpisy u nás platí, a které ne. Je to způsobeno historickým vývojem České republiky, a tzv. recepcí právních norem.³⁸ Aby původní záměr byl kompletně realizován, znamenalo by to kompletní revizi všech právních předpisů, které jsou

³⁷ ESbírka a eLegislativa. *ESbírka a eLegislativa* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, ©2019 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx

³⁸ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3. str. 212

součástí právního řádu České republiky, což je nerealizovatelné. Proto je těžké odhadnout, které části projektu nakonec budou v život uvedeny, a které ne.

Tento problém měl být vyřešen pomocí tzv. „svodu“ právních předpisů. Pokud by tedy nastala situace, kterou jsem nastínil výše, stát by pomocí specifické derogační normy řekl obsah té které aktuální právní normy ve vztahu k virtuálnímu registru.³⁹ Nápad je to naprosto geniální, až se troufám říci, šalamounský, nicméně, nic takového stále neexistuje, a zůstává proto nezodpovězenou otázkou, zda vůbec někdy bude.

Určité mále vítězství se tu přeci jen najde. A týká se úzce mého tématu této práce. Jde o virtualizaci v publikaci judikatury. Pod tímto, možná trochu složitým názvem, se neskryvá nic jiného než publikace judikatury českých soudů v elektronické formě. Během mého studia jsem zjistil, že veškeré judikáty lze dohledat na internetových stránkách soudů (typicky Ústavní soud) nebo v právnických programech (např. Codexis Academia) Judikáty nižších soudů jsou pak možné dohledat na webových stránkách spravovaných Ministerstvem spravedlnosti, na stránce www.justice.cz. To je stěžejní posun od listinné podoby judikátů vydávaných v knižních edicích právními nakladatelstvími. Nenajdete tam však judikáty v tom stavu, v jakém je daný soudce – autor sepsal. Je žádoucí, aby judikát prošel revizí, a byl zdůrazněn normativní význam.⁴⁰ Bohužel však, vyvstává zde argument proti tomuto zásahu do judikátu. Judikát funguje jako celek, takže i informace nenormativního charakteru mohou být pro interpretaci judikátu velice důležité, může tedy dojít až ke ztrátě kompletní informace z tohoto judikátu.

Dalším problémem je pak anonymita. V duchu GDPR a jiných předpisů na ochranu osobních údajů, jsou veškeré osobní údaje v rámci revize odstraňovány. Zde pak ale nastává problém při hledání určitého judikátu, kdy zájemce o tento

³⁹ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3., str. 212

⁴⁰ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3., str. 228

judikát musí složitě daný judikát hledat pomocí nepřímých informací, či všeobecné známosti daného judikátu.

Argumentů pro a proti je sice celá řada, nicméně pro mne jakožto studenta je uvedení této části projektu eJustice jakožto součásti projektu eGovernment platným pomocníkem v průběhu mého studia.

3.6.2 Způsoby komunikace

Hned zkraje je třeba říci, že elektronické funkce a systémy lze pozorovat pouze co se do organizace a řízení justice týče. Samotné řízení jako celek, ať se budeme bavit o řízení přípravném nebo hlavním, funguje na principu listinném. O negativěch listinné podoby jsme se zmiňoval již na konci úvodní části této práce, a znovu se k tomu již vracet nebudu.

Jistá provázanost s elektronickou částí tu je, nicméně není absolutně propojená, lze říci, že její propojenost je minimální.⁴¹ S elektronickým dokumentem se občan může setkat pouze při podání. Ta však musí být doplněna elektronickým podpisem, jež musí daná osoba mít potvrzený akreditovaným poskytovatelem. Takže v praxi, chcete-li podat nějaké podání na soud, musíte si nejdříve zajistit elektronický podpis, který je Vám ale nadále pro komunikaci se soudem vlastně k ničemu, dále ho již nevyužijete. Další úkony účastníků během řízení již musí být v podobě listinné. Můžete je samozřejmě zaslat i elektronicky, ale soud je pak musí vytisknout, a založit do spisu. Zde stále vládne podoba listinná. Znamená to tedy, že soudce, jež řízení vede, má plnou schránku elektronických úkonů, které ale musí vytisknout. Zde je krásně vidět potřeba elektronického spisu.

Elektronická komunikace nefunguje ani mezi složkami justice, policie, státního zastupitelství a jiných složek veřejné moci. Zavedení elektronické komunikace není stále efektivně zavedeno do systému justice, ba co víc, do oblasti

⁴¹ POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3., str. 228

veřejné moci.⁴² Nezbyvá tedy nic jiného než si položit otázku, proč tomu tak je. Je třeba si uvědomit, že česká justice (avšak nejen ta, lze mluvit o evropské justici) je prakticky rigidní. Velké změny ve fungování se nikdy neudály, a pokud ano, trvalo opravdu velmi dlouho tyto změny implementovat. Za dlouhou dobu fungování justice došlo k maximálnímu zdokonalení listinné podoby, ale toto zdokonalení zároveň znemožnilo přerod na podobu modernější a účinnější. Pro lepší představu, kde se lze již dnes setkat s elektronickou podobou justice, rozdělím koloběh písemností a jejich zpracování v kolotoči justice na tři části, a to:

- oblast vstupu do systému justice
- vnitřní oběh a zpracování
- výstup ze systému justice

3.6.2.1 Oblast vstupu do systému justice

S čistě elektronickou formou se občan setká pouze v pozici tazatele. Dané informace jsou mu zaslány na jím uvedenou mailovou adresu. Občanský soudní řád samozřejmě umožňuje zaslání jakéhokoliv podání na soud prostřednictvím elektronické pošty, avšak, je nutno toto podání taktéž doplnit do podatelny soudu podobou listinnou (§42/3 o.s.ř.). Zde se již objevuje problém, o kterém jsem se zmínil v předchozí části práce. Soudce je tedy pak v pozici, že má podání od občana v podobě elektronické, a zároveň v podobě listinné. Vcelku nelogické a zbytečné.

3.6.2.2 Vnitřní oběh a zpracování

Tato část oběhu a zpracování podání, je alfou a omegou celé elektronizace. Tato část je striktně písemná, což vede k nuceným průtahům ze strany soudu. Průtahy jsou způsobeny opravdu pomalým oběhem listin mezi soudy stejné instance, různých instancí, mezi soudem a účastníky řízení. Dochází k prodlužování lhůt, a není proto divu, že řízení se pak táhnou přes jeden rok. To způsobuje velkou přehlcenost soudů, průtahů v řízení atd. Elektronický spis, jakožto páteř celé elektronizace justice, by všechny tyto problémy vyřešil. Komunikace by se

⁴² ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 27

odehrávala v řádu vteřin, veškerá činnost všech osob a institucí zainteresovaných do řízení by byla velmi rychlá a efektivní. Zároveň by došlo k minimalizaci rizika, které jsem popsal v nevýhodách listinné podoby, a to rizika padělání, ztráty nebo krádeže listin ze spisu.

3.6.2.3 Výstup ze systému justice

Při výstupu ze systému justice se s elektronickými formami setká účastník pouze v informacích, jež jsou charakteru organizačního, nebo v informacích, jež se objevují na elektronických úředních deskách. Jinak se opět vše činní v podobě listinné. Zelektronizování by vedlo k rychlejší práci, lepší informovanosti, a třeba i k lepší a efektivnější kontrole činnosti soudců. Zároveň by judikatura nebyla tolik nejednotná.⁴³

Dnešní doba vyžaduje obrovskou záruku bezpečnosti a nemožnosti prolomení elektronického systému. U elektronického fungování justice tuto záruku chápou jako ještě vyšší, prakticky nevýše možnou, jakou lze dnešními technologiemi zaručit. Již z historie víme, že pouze celek je nejvíce bezpečný, proto i justice bude vysoce bezpečná až v situaci, kdy bude celá fungovat na elektronické platformě. Bavíme se zde o bezpečnosti zachování dat, která jsou vysoce citlivá, a přenášení těchto dat. Tato nutnost maximální bezpečnosti klade obrovský nárok na jednotnost připravovaného systému. Proto lze pochopit, proč tento systém ještě stále neběží. Dle mého názoru, nynější podoba, jež aktuálně funguje, kdy na elektronické platformě běží pouze pár systémů, nesplňuje tyto nároky (viz možnost elektronického podání a nutnost jeho doplnění listinnou podobou). Úroveň zabezpečení by měla odpovídat standardům, jež dneska fungují v bankovníctví.⁴⁴

Dále bych se zde rád zmínil o současných možnostech komunikace v rámci správy věcí veřejných, kam ovšem zařadím i justici.

⁴³ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 29

⁴⁴ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 30

První z možností komunikace je osobní setkání. Tento způsob komunikace je nejstarší, nejdéle fungují, a rozhodně, z mého pohledu, i nejbezpečnější. Ovšem tento způsob je velice zastaralý a neefektivní. Každý z nás zažil nekonečné fronty občanů na úřadech. Úřady, včetně soudů, nabízejí sice možnost osobního termínu, ovšem sjednat si termín tak, aby seděl jak orgánu veřejné moci, tak osobnímu rozvrhu občana, je velice složité. Projekt E-justice by všechny tyto starosti a strasti měl odstranit. Veškerá komunikace by probíhala pouze v rovině elektronické, a až na výjimečné situace, kdy je třeba osobní účasti, by vše probíhalo pouze elektronicky.

Dále je zde úřední deska. Ta fungovala zprvu jako klasická, fyzicky hmatatelná deska při úřadech a soudech. Zde je první z příkladů částečně elektronizace, kdy normativní předpisy (zákon o obcích, správní řád, atd.) umožňují občanovi shlédnout úřední desku i pomocí dálkového přístupu, myšleno po internetu.

Podatelna je klasická instituce, jež zná každý, kdo kdy podával jakoukoliv listinu nebo úřad. Nevýhodou je její stanovená pracovní doba, kdy pro spoustu občanů, pracujících např. v pravidelném provozu, je nemožné se na podatelnu dostavit. Naštěstí došlo k úpravě, kdy vedle klasických podatelen začaly fungovat tzv. elektronické podatelny, což je další příklad elektronizace. Upraveny jsou z. č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu, nařízením vlády č. 495/2004 Sb., které provádí výše uvedený zákon, a vyhláškou č. 496/2004 Sb., o elektronických podatelkách. Těmito legislativními předpisy je dána povinnost elektronickou podatelnu provozovat, a přijímat podněty a podání občanů v elektronické podobě, ovšem pouze s ověřeným elektronickým podpisem (o jehož získání jsem psal v úvodu této práce). V případě elektronického podání bez podpisu je třeba toto podání doplnit ústně či písemně, a to ve lhůtě pěti dnů.⁴⁵ Nejrozšířenějším způsobem komunikace je cestou poštovní služby. Ovšem, je to i nejzranitelnější

⁴⁵ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 30

způsob, kdy mnohdy citlivé informace jsou předávány mezi mnoha osobami, než informace dorazí k cílovému příjemci.

Poslední možností komunikace je internet, a to mailová cesta, webové stránky. Tento způsob komunikace je odrazem budoucnosti, kdy by takto měla fungovat veškerá komunikace, a která by měla nahradit výše popsané možnosti komunikace.

3.6.3 Elektronický podpis

Jako podpis klasický, vlastní rukou, tak i ten elektronický slouží jako jedinečná identifikace autora daného podání. Právní úprava postupně umožňuje použití elektronického podpisu v komunikaci s veřejnou správou, a to ať mezi úřady navzájem, tak mezi úřadem a občanem. Zároveň právní úprava upravuje i způsob, u koho a jak elektronický podpis získat.⁴⁶

Samotný zákon o elektronickém podpisu (ZEP) nám říká, co si zákonodárce pod elektronickým podpisem představuje. Elektronický předpis podle něj představují *údaje v elektronické podobě, které jsou připojené k datové zprávě nebo jsou s ní logicky spojené, a které slouží jako metoda k jednoznačnému ověření identity (totožnosti) podepsané osoby ve vztahu k datové zprávě*. V praxi se elektronickým podpisem rozumí zaručený elektronický podpis.

Je třeba se však uvědomit, že elektronický podpis nemá ve všech odvětvích práva stejnou váhu. Například v právních vztazích soukromoprávních není elektronický podpis na roveň podpisu vlastnoručnímu (viz ustanovení NOZ o závěti).

V praxi rozlišujeme tři druhy elektronického podpisu:

- „prostý“ elektronický podpis – pod tímto typem elektronického podpisu si můžete představit například podpis v emailu

⁴⁶ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 46

- zaručený elektronický podpis – dle ZEP je zaručeným elektronickým podpisem podpis, jež je jednoznačně a bez pochyb spojen s podepisující osobou, umožňuje identifikaci takové osoby a byl vytvořen jen pomocí takových prostředků, jež je podepisující schopen držet pod kontrolou
- uznávaný elektronický podpis – pod tímto typem se skrývá nejvyšší zákonem povolený typ elektronického podpisu, který vznikl podle pokynů dle zákonné úpravy a pochází od certifikovaného poskytovatele služeb

Zaručený elektronický podpis, míním zde požadavky na něj, jsou definovány v Nařízení eIDAS. Konkrétně zde zmíním článek 26⁴⁷ tohoto nařízení, které říká, co vše považuje za požadavky na tento typ podpisu. Tyto požadavky se poté promítly do české právní úpravy elektronických podpisů. O těchto požadavcích jsem se zmínil již výše, proto je zde nebudu opakovat. Jsou – li požadavky splněny, lze pak, kde to povaha věci umožňuje, považovat zaručený elektronický podpis za rovnocenný k podpisu vlastnoručnímu.

Pod uznávaným elektronickým podpisem si musíte představit počítačem vygenerovanou řadu náhodných čísel, které se pak objevují při podpisu od téže osoby vždy stejné, ve stejném pořadí.

3.6.3.1 Srovnání podpisu elektronického a klasického

V této části bych se rád zabýval srovnáním elektronického podpisu a podpisu klasického. První rozdíl je naprosto zřejmý, a to již z názvu. Jeden podpis je čistě v elektronické, tj. virtuální podobě, druhý naopak fyzicky hmatatelný na listině, k níž se podpis váže. Jak je tomu však na úrovni zákonné? "

Bohužel, v žádném právnickém slovníku či komentáři nenaleznete ani zmínku ohledně podpisu. Přitom se jedná o naprosto zásadní institut, bez podpisu

⁴⁷ DONÁT, Josef. Nařízení eIDAS: komentář. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-633-3, str. 122

vlastně listina nefunguje. Z toho nám vyplývá, že ačkoliv se právo snaží každý institut definovat, nemusí k tomu docházet u všech institutů. Jediná zmínka se týká úředně ověřeného podpisu. Vzhledem k výše popsanému je však naprosto jasné, že se jedná pouze o podpis klasický. Na zákonné úrovni tedy nemáme vůbec nic o podpisu elektronickém, vyjma zákonů přímo elektronický podpis upravujících. O tom, jak má úředně ověřený podpis vypadat, se zmiňují § 10 až 13 OvěřZ.⁴⁸ O jejich obsahu se zde zmiňovat nebudu, každý jistě šel někdy ověřovat podpis k notáři, či na pobočky CZECH POINT při pobočkách České pošty, s.p. Je však jasné, že se jedná o fyzické ověření, a to úředně školenou a úředně oprávněnou osobou. U podpisu elektronického je ověření snadné, podpis je ověřený, jestliže osoba podepisující se elektronickým podpisem vlastní certifikát k tomuto určený. Potíž je zde však tak, že certifikáty mohou vydávat i soukromoprávní subjekty, nejen pouze veřejnoprávní, jako tomu je u podpisu klasického. Avšak, v některých zákonech, jako je třeba zákon daňový, se setkáme se zmínkami o elektronických podpisech. Z toho lze tedy přeci jen vyvodit, že jako dokument klasický a elektronický jsou rovnocenné instituty, tak i podpis elektronický a klasický jsou instituty naprosto rovnocenné.

3.6.4 Uznávaná elektronická značka

Uznávaná elektronická značka je další z vlastností, jež musí elektronický dokument obsahovat, aby byl za elektronický jednak uznán, a aby mohl vůbec řádně existovat. Tento institut je, stejně jako institut elektronického podpisu, upraven zákonem č. 222/2000 Sb., tj. EIPZ.

Pod pojmem uznávaná elektronická značka se rozumí *údaje v elektronické podobě, které jsou připojené k datové zprávě nebo jsou s ní logicky spojené a které splňují následující požadavky:*

- 1. jsou jednoznačně spojené s označující osobou a umožňují její identifikaci prostřednictvím kvalifikovaného systémového certifikátu,*

⁴⁸ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str. 86

2. *byly vytvořeny a připojeny k datové zprávě pomocí prostředků pro vytváření elektronických značek, které označující osoba může udržet pod svou výhradní kontrolou,*
3. *jsou k datové zprávě, ke které se vztahují, připojen takovým způsobem, že je možné zjistit jakoukoli následnou změnu dat.*⁴⁹

Z toho vyplývá, že i uznávaná elektronická značka může být udělována pouze na základě certifikátu od akreditovaného poskytovatele takových certifikátů. Čili, jedná se o stejnou podmínku, jaká je u uznávaného elektronického podpisu.

Hlavní rozdíl mezi uznávaným elektronickým podpisem a uznávanou elektronickou značkou tkví v rovině významové a právní. Zatímco u uznávaného elektronického podpisu platí, *že pokud se neprokáže opak, má se zato, že se podepisující osoba před podepsáním datové zprávy s jejím obsahem seznámila, pak pro elektronickou značku platí, že pokud označující osoba označila datovou zprávu elektronickou značkou, má se zato, že tak učinila automatizovaně bez přímého ověření obsahu datové zprávy a vyjádřila tím svou vůli.*⁵⁰ Je to vlastně vyšší záruka pravosti dokumentu včetně pravosti označované osoby.

3.6.5 Kvalifikované časové razítko

Kvalifikované razítko je poslední vlastností, jež lze k elektronickému dokumentu připojit. Jde o institut, který nám zaručuje, že data, jež jsou v elektronickém dokumentu uložena, existovala již v době před opatřením dokumentu kvalifikovaným elektronickým razítkem.

Jelikož se jedná o třetího člena rodiny elektronických podpisových či ověřovacích institutů připojovatelných k elektronickému dokumentu, i zde platí, že

⁴⁹ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.94

⁵⁰ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str. 95

kvalifikované razítko má ty zamýšlené účinky, je-li vydáno na základě certifikátu, která je udělen kvalifikovaným poskytovatelem těchto služeb.

Přívlastek kvalifikovaný nám dává jistotu, že čas, jež je v tomto razítku uveden, můžeme považovat za plně důvěryhodný.⁵¹

Aby bylo možné si časové razítko a jeho potřebu představit, je nutné se zmínit o jeho praktickém využití. Kvalifikované časové razítko nám dává jistotu, že dokument tímto razítkem označený existoval v této označené podobě již před označením, a že do něj tedy nebylo již následně nijak zasahováno.

V praxi to funguje tak, že máte-li sepsaný elektronický dokument (nezáleží na datumu sepsání) pošlete přes webové stránky poskytovateli služeb žádost, aby váš elektronický dokument byl opatřen kvalifikovaným časovým razítkem. V rámci ochrany osobních údajů je zajištěno, že tento poskytovatel nevidí obsah elektronického dokumentu, jež chcete nechat označit. Kvalifikované časové razítko je pak posláno zpět žadateli, a ten si toto kvalifikované časové razítko následně připojí k elektronickému dokumentu. Proces připojení je různý, odvíjí se od formátu dokumentu, ke kterému budeme kvalifikované časové razítko připojovat.

Dostane-li se k člověku takto označený elektronický dokument, může mít tento člověk jistotu, že v dokumentu již neproběhly žádné změny od doby, kdy bylo k němu připojeno kvalifikované časové razítko. Kvalifikované časové razítko však musí být vydáno na základě certifikátu pro poskytovatele těchto služeb, aby tuto zamýšlenou důvěru vyvolávalo.

3.6.6 Informační právní systémy

Elektronické informační právní systémy považují za dílčí úspěchy v rámci celé digitalizace celého právního světa českého státu. Díky nim je možné se dostat

⁵¹ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.96

nejen k českým právním předpisům či judikátům, zároveň řada z nich poskytuje též evropské právní předpisy či judikáty evropského soudního dvora.

3.6.6.1 Elektronický systém ASPI

S tímto systémem se setkal každý student právnické fakulty v České republice. Zájmové spolky při právnických fakultách pořádají řadu workshopů, které studenty naučí tento systém plnohodnotně využívat. Navíc jeho použití je pro studenty zdarma. Jedná se o komplexní systém, ve kterém člověk s tímto systémem pracující nalezne všechny předpisy českého právního řádu. Nezůstává však pouze u toho, ASPI navíc nabízí taktéž předpisy ze Slovenské sbírky zákonů dále pak mezinárodní smlouvy ze Sbírký mezinárodních smluv a Sbírký zákonů a nařízení Československé republiky. Z dalších předpisů lze v ASPI nalézt předpisy vydané samosprávnými celky, a to konkrétně kraji. Dále pak taktéž předpisy ústředních správních orgánů, Sbírký judikátů Ústavního soudu ČR aj. Člověk, jež tento systém využívá, si může být stoprocentně jistý, že všechny předpisy v něm uvedené jsou aktuální. Navíc, ASPI ponechává u jednotlivých předpisů a jejich historický vývoj. Kromě předpisů ASPI disponuje taktéž komentáři, důvodovými zprávami, aj.⁵²

Podobně jako systém ASPI funguje i systém Beck online či Codexis Academia, já se však rozhodl pospat pouze výše zmíněný systém ASPI.

3.6.6.2 Právní informační systém LexDATA

Jedná se o unikátní systém, který je propracovanější než výše zmíněný systém ASPI. Podobně jako systém ASPI, i systém LexDATA obsahuje databázi všech právních předpisů České republiky. Co považuji za přednost tohoto systému je fakt, že LexDATA nabízí Sbírký mezinárodních smluv v cizojazyčných verzích. Dále zde člověk nalezne judikaturu Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního

⁵² ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str.39

soudu, Ústavního soudu, Evropského soudního dvora pro lidská práva ve Štrasburku. Dále systém obsahuje kompletní plná znění Věstníků, Zpravodajů, ale i literatury, tj. časopisů, periodik či knih.⁵³

3.6.6.3 Právní informační systém LexGalaxy

O tomto systému se zmíním jen krátce. Velice mne na něm zaujalo, že tento systém Vám nabízí informace o českých právních památkách od roku 1784. Navíc zde lze najít i nejvýznamnější právní památky českého státu od roku 992.⁵⁴

3.6.7 Informační a komunikační systémy pracující napříč resorty

3.6.7.1 Systém ISOR

Jedná se o systém obchodního rejstříku. Tento systém velice usnadnil práci s touto agendou. Díky této aplikaci je možné provádět veškeré úkony s tímto rejstříkem spojené. Skrze ni lze vyhotovovat výpisy, provádět zápisy do databáze aj. Systém je nasazen u všech rejstříkových soudů, a je proto plošně využíván. Aby bylo dosaženo aktuálnosti databáze každý den, probíhá v noci jeho aktualizace, proto je pak každé ráno na každém rejstříkovém soudě aktuální rejstřík.⁵⁵

3.6.7.2 Systém ISKOS

Tento systém zahrnuje informace obchodního soudnictví. Slouží k evidenci a vyřizování obchodní agendy soudů. Funguje na soudech krajských a vrchních.

⁵³ ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str.40

⁵⁴ ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str.40

⁵⁵ ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str.41

3.6.7.3 Systém ISAS

Tento systém se užívá pro administrativu okresních soudů. Hlavním těžištěm tohoto systému je sjednocení evidence, a tím pak zvýšení efektivnosti práce soudů. Systém se stará o přidělení soudci, vedení rejstříku a zpracování dokumentů, jako jsou rozsudky, statistiky a výkazy.⁵⁶

Jako poslední systém bych rád uvedl databázi znalců a tlumočnicků. Je veden při krajských soudech, a každého půl roku je tento systém zpřístupněn taktéž soudům okresním a mimosoudním organizacím.⁵⁷

3.7 Soudní řízení s prvky elektronizace

3.7.1 Elektronická podatelna

E-podatelná má zahrnovat veškeré technické vybavení a zázemí, jež slouží pro přijímání, třídění a další expedici elektronických podání. Obrovskou výhodou oproti listovní podatelně vidím v rychlosti, se kterou lze jednotlivé elektronické dokumenty expedovat po soudě či úřadě. Prostě se přihlásíte do sítě elektronické podatelny a do mailu si pošlete vše, co ten den k práci potřebujete. Vše se udělá během pár vteřin, žádné těžké vozíky naložené spisy, vše hezky online. Další výhodou je menší riziko ztráty, neboť na evidenci již bude třeba opravdu jen hrstka pracovníků, nikoli několik desítek, jako tomu je doposud. E-podatelná se stává alfou a omegou celého systému e-justice. Přes elektronickou podatelnu musí projít veškeré podání, které na danou instituci skrze elektronickou cestu dorazí, tak, aby se dal ověřit elektronický podpis. Vše však bude mnohem rychlejší než v podobě listinné, kdy vše stálo na lidském faktoru. Soud má (a nejen on) možnost zřídit pak podateln více, což v podobě listinné opravdu nejde. Dělicím faktorem by pak

⁵⁶ ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str.41, 42

⁵⁷ ŠTĚDRONĚ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str.43

mohli být jednotlivé řády, ať už soudní řád správní, trestní řád, občanský soudní řád,...⁵⁸ Za samozřejmost považují maximální možnou virovou ochranu e-podateln proti případným virům. Zavirování podatelny by se rovnalo vyhoření či vytopení podatelny listinné. Od roku 2007 funguje při webu www.justice.cz sekce ePodatelna, kde je možnost poslat podání soudu.

3.7.2 Elektronické podání jako žaloba dle občanského soudního řádu

Když si přečteme §42 v občanském soudním řádě, první odstavec nám bude jistojistě evokovat, že zákonodárce postavil elektronickou a písemnou formu podání ve formě žaloby na roveň. Bohužel však, nahlédne-li do odstavce třetího, zjistíme, že elektronické podání je třeba do tří dnů doložit originálem, popřípadě listinnou podobou. (§42 z. č. 99/1963 Sb.) Tuto zbytečnost, absurditu, a hlavně následnou zahlcenost soudů, které tak pracují s dvěma verzemi toho samého podání, trochu zmírnil Ústavní soud České republiky, jež ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 319/05 podpořil přímý přístup k soudům prostřednictvím elektronických podání, avšak za podmínky, že tento dokument bude doplněn zaručeným elektronickým podpisem. To nám ostatně pak potvrzuje pátý odstavec §42 občanského soudního řádu, který tuto skutečnost vystihuje a staví na zákonnou úroveň. Výhodu vidím předně v tom, že podání učiněná prostřednictvím elektronické cesty, stačí podat v jednom stejnopise, protože, jak je asi všem jasné, elektronické dokumenty je možné libovolně kopírovat. Opět menší zahlcenost soudů papíry.⁵⁹

3.7.3 Dokazování

Dokazování je nezastupitelnou částí sporného řízení. Bez něj se soud nemůže nikdy dobrat pravdivé skutečnosti, na základě které by následně mohl

⁵⁸ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 51

⁵⁹ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str. 124

vynést správné a spravedlivé rozhodnutí. Je pouze na uvážení soudu, jaké důkazy provede. Důvody, proč některé z nich neprovedl, musí být zdůvodněni v odůvodnění rozhodnutí. Za důkaz nám mohou sloužit veškeré prostředky, které soud uzná za vhodné provést jako důkaz. Patří sem výpovědi svědků, důkazní listiny, ohledání místa aj.

I při dokazování lze uvést jako důkaz elektronické dokumenty. Jsou jimi například e-maily. Ty se běžně provádí jako důkaz, kdy je navrhovaná část e-mailové komunikace vytištěna a vložena do spisu. Bohužel, mnohdy bývá obtížné zjistit, kdo je autorem předmětné konverzace, neboť neexistuje omezení pro počet e-mailových schránek, ani pro jmenovité označení takovéto schránky. Pro vyřešení tohoto problému lze užít elektronický podpis, který je unikátní pro tu danou osobu, jež e-mail poslala.

Elektronické podpisy byly vytvořeny zejména z důvody, aby elektronické dokumenty (jako např. e-maily) měly stejnou váhu jako listinné důkazy. Dalším problémem u elektronických dokumentů jakožto důkazů je pak jejich platnost, respektive, platnost elektronického podpisu na něm. Pro to vznikl důvěryhodný archiv elektronických dokumentů, tzv. TAA, který garantuje platnost elektronického podpisu během celé doby archivace.⁶⁰ Prokázat doručení je u elektronických listin velmi náročné. U běžných listin nám postačí doručenka od pošty, je-li zasíláno doporučeně. Jak tedy vyřešit důkaz doručení u elektronických zpráv? Lze to například pomocí kvalifikovaného časového razítka, o kterém jsem se již zmiňoval. Pokud si nenecháme potvrdit doručení pomocí kvalifikovaného časového razítka, je pak nezbytné provádět pravidelné zálohování e-mailové schránky, a to na nosič, který neumožní dále měnit konverzace, nebo si nechat zasílat potvrzení od protistrany, či, jedná-li se o složité zprávy (tabulky), trvat na zasílání v přílohách ve formátu, jež nám zaručí, že se nám obsah nezmění (typicky PDF).

⁶⁰ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 72.

S tím také souvisí archivace soudních spisů v elektronické podobě. Je to logický krok v rámci celého projektu eJustice. V praxi by to mělo vypadat tak, že celý spis bude již výlučně elektronický, a případné převedení do písemné podoby by se dělo pouze za poplatek, jako tomu je dnes při kopírování ze spisů. Výjimku by tvořily žaloby a rozsudky, neboť u nich právní norma vyžaduje doručení. Pokud by však došlo ke změně legislativy, mohly by se i v budoucnu žaloby a rozsudky zasílat elektronicky. Další výhodou pak vidím v okamžité možnosti účastníka mít zvukový záznam z jednání. Dnes je třeba nejdříve vše přepsat, což trvá neúměrně dlouho.

Možnost okamžitého vlastnictví zvukového záznamu z jednání by pak přinesla veliké zrychlení v celém procesu řízení. Další nespornou výhodou je pak vysoká přesnost uchování důkazů. Dále je díky tomu lepší možnost kontroly řádného výkonu soudnictví, neboť již by nebylo možné, jako při přepisu, vynechat určité kompromitující části děje, neboť se děje, že se průběh jednání v jednacím síni nejednou poupraví, částečně ztratí či přikráší.

Příklad toho, jak je možné toto provést, můžeme najít ve zdravotnictví. Tam se celá zdravotní dokumentace vedena výlučně elektronicky, přičemž však musí být zachován i listinný originál. Proto v každé ordinaci stále nalezneme veliké kartotéky.

Je tu samozřejmě i možnost, jak vést dokumentaci čistě elektronicky, na paměťových médiích výpočetní techniky. Je tu ovšem jedna podmínka, a to ta, že daná dokumentace musí mít připojený zaručený elektronický podpis osoby, jež zápis provedla. Dále je nezbytné provádět bezpečností kopie takových datových souborů minimálně jednou denně, poté, je uplyne životnost těchto dat, je nutné provést archivní kopie, a to jedenkrát za rok, v podobě, která vylučuje dodatečný zásah do jejich obsahu.⁶¹ Závěrem bych rád uvedl, že zdravotnická dokumentace lze vést čistě elektronicky, je to však vázáno na splnění čtyř podmínek, které jsou zmíněné v tomto odstavci.

⁶¹ ŠTĚDRŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 75

Další oblastí, kde se již elektronizace plně ujala, je oblast účetnictví. To nám ostatně říká i sám zákon, konkrétně z. č. 563/1991 Sb., když stanovuje, že účetní záznamy lze vést jak v písemné, tak v technické podobě. Samozřejmostí je možnost převádět dané formy mezi sebou, je však nutné zajistit, aby si obě verze plně odpovídaly.

3.7.4 Elektronický dokument ve formě rozhodnutí

Jedná se o formu písemnosti vydané orgánem veřejné moci či soudem. Setkáváme se tu však se třemi částmi problematiky, a to s tvorbou písemnosti a jejím zabezpečením, doručováním v podobě elektronické a s vyznačením doložky právní moci.

Jsou-li písemnosti vzniklé elektronickou formou opatřeny zaručeným elektronickým podpisem, dostává se se jim totožných účinků jako veřejným listinám vydaným týmiž orgány.⁶² Vznik takovýchto písemností je spojen se dvěma způsoby. Buďto vzniká přímo bez nutné konverze toho samého dokumentu v jiné podobě, nebo se dokument vytvoří v podobě elektronické, dojde k jeho vytisknutí, podepsání, a poté zpětné konverzi, tj. skenování, do podoby elektronické. Ač je druhý způsob mnohem náročnější a komplikovanější, je bohužel používán mnohem častěji, než způsob první, Vidím za tím nedostatek zkušeností s možným prvním způsobem vytváření elektronického dokumentu. Co se zabezpečení týče, o tom jsem se zmiňoval již v úvodu práce. Zabezpečení musí být naprosto dokonalé, neboť z rozhodnutí jsou velmi citlivé údaje, které by mohly být zneužity. Proto je třeba stále zdokonalovat tato zabezpečení, bez ohledu na finanční stránku.

Náležitosti elektronického rozhodnutí nám zpracovávají §152 až 175 OSŘ. Dozvíme se zde, že klasicky psané rozhodnutí musí být opatřeno podpisem rozhodujícího soudce, u podpisu elektronického kromě podpisu musí být ještě připojen uznávaný elektronický podpis soudce. Dle mého názoru je toto velmi zbytečné a zdlouhavé, protože to pracuje pouze se druhou variantou vzniku

⁶² LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.143

rozhodnutí, jak jsem psal v předchozím odstavci. Důvod vidím v nízkých zkušenostech soudců s výpočetní technikou. Zde je opravdu nutné zapracovat na znalostech soudců, aby psaní rozhodnutí nebylo tak moc zdlouhavé.

Jako zajímavý nápad se mi jeví elektronické sudiště. Jednalo by se o unikátní stránku na internetu, zřízenou u věcně a místně příslušného soudu, která by fungovala jen pro konkrétní spor, pro podání účastníků tohoto sporu, přes veškerá rozhodnutí soudce až po uchování všech písemností. Sudiště by bylo přístupné pouze účastníkům toho řízení. Rozsudek by podepsal soudce zaručeným elektronickým podpisem a umístil na sudiště. A to vše kompletně v elektronické rovině.⁶³

Tato koncepce se mi velice líbí, urychlí to samotné jednání, kdy už průběh jednání nebude závislý na účasti či neúčasti stran sporu, neboť to vše již půjde dělat kupříkladu z domova.

3.7.5 Elektronický platební rozkaz.

Elektronický platební rozkaz je jeden z mála institutů, jež už funguje na elektronickém principu. Dříve proces vydání platebního rozkazu předcházelo velké kolečko preposílání návrhu na platební rozkaz, kdy se prvně doručil soudu, poté se to přesunul do kanceláře, aby se to založil do spisu. Spis si pak vzal soudce, vydal platební rozkaz, a ten musel jít stejnou cestou jako při doručení na soud.

Dnes to funguje úplně jinak. Na portálu ePodatelna při webu www.justice.cz je možné podat návrh na elektronický platební rozkaz, který se skrze tento portál okamžitě dostane místně a věcně příslušnému soudu. Ten pak, bez jednání, průtahů, dokazování vydá elektronický platební rozkaz, jež uloží žalovanému zaplatit v elektronickém platebním rozkaze uvedenou částku. Nicméně, elektronický

⁶³ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0, str. 80

platební rozkaz nebere možnost žalovaného se bránit. Žalovaný může podat odpor, který elektronický platební rozkaz zruší a nařídí se jednání.

Tento institut je bohužel výstřelem do tmy celého projektu eJustice. V případě podání odporu se totiž jednání vrátí do své písemné podoby. Snad se v budoucnu již celé těleso justice přesune na virtuální úroveň.

3.7.6 Doručování elektronického rozhodnutí

Jeho úprava je tak roztržštěná, jako podání. Doručovat lze několika způsoby, a to e-mailem, datovým nosičem či datovou schránkou.

Vzhledem k nedostatkům e-mailových schránek, jako je nemožnost ověření doručení, nemožnost ověření odesílatele aj., je tento způsob využíván opravdu jen výjimečně, a to v případech, které nejsou svou povahou zásadní.

Preferovaným způsobem doručování, jak jsem zjistil během své praxe, je doručování do datových schránek. Datová schránka je elektronické úložiště, které bylo vytvořeno pro doručování jednak orgány veřejné moci, ale dále i fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob. Správcem datových schránek je pak Ministerstvo Vnitra. Zřízení datové schránky probíhá dvěma způsoby, a to ze zákona, nebo na základě podané žádosti. Zda žádost byla podána správnou osobou, se ověřuje pomocí evidence obyvatel.⁶⁴

Na žádost si mohou zřídit totiž datové schránky především fyzické osoby. Je-li žádost schválena, jsou žadateli zaslány aktivační údaje, a prvním přihlášením je datová schránka aktivní. Při ztrátě či odcizení přístupových údajů (vygenerované uživatelské jméno a uživatelem stanovené bezpečnostní heslo) je nutné tuto

⁶⁴ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem: včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-472-7. str. 62, 63

skutečnost neprodleně nahlásit Ministerstvu vnitra, jakožto správci datových schránek. Ten pak zašle nové údaje.⁶⁵

Datové schránky jsou tedy nejvyužívanějším způsobem doručování. Nastal však problém ohledně fikce doručení. Platí to samé pravidlo, jako u doručení klasického, Pokud se ve lhůtě deseti dnů adresát nepřihlásí do své datové schránky, má se rozhodnutí za doručené. ⁶⁶ Bohužel, i datové schránky mají svou slabou stránku. Jde o ověření, zda daná datová schránka opravdu patří adresátovi, jemuž má být doručeno. Datové schránky jsou totiž přidělovány podle náhodného generátoru číselného kódu. Není to tedy vázané na nějakou skutečnost, jako třeba u elektronického podpisu. Závěrem však chci použít slova pana V. Smejkal, které pronesl na Kulatém stole k datovým schránkám v Národním archivu ČR dne 25. 5. 2010, kdy řekl, že *„doručení prostřednictvím datové schránky je desetkrát vyšší než při doručování klasickým způsobem“*. Zde je vidět veliká výhoda datových stránek, potažmo celého doručování elektronickou cestou.

3.7.7 Doložka právní moci

Jedná se o poslední ze tří částí problematiky elektronických rozhodnutí. Bohužel, vnímání tohoto institutu je velmi nejasné, a dle mne někdy až zbytečně komplikované. *„Jde o nedostatečnou transformaci specifík elektronických dokumentů, protože uvedený problém je typicky popisován následovně: Když mám elektronický dokument opatřený uznávaným elektronickým podpisem a vepíšu do textu uvedenou doložku, poruším tím elektronický podpis a tedy i celkovou důvěryhodnost tohoto dokumentu, takže to vlastně nejde.“*⁶⁷ Tento názor a přístup v jednom je však naprosto chybný, ignorující právě nutnou transformaci postupů.

⁶⁵ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem: včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-472-7. str. 65

⁶⁶ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.156

⁶⁷ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.159

V praxi lze tento postup nahradit klasickým připojením. Návodných řešení byla vydána celá řada, takže o nemožnosti se informovat zde nemůže být v žádném případě řeč. Aby byla zachována důvěryhodnost tohoto dokumentu jako celku, stačí pak celý dokument znovu podepsat uznávaným elektronickým podpisem. V nynější praxi písemné je to stejné, i doložka musí být podepsána. Existují však i případy, a bohužel jich je mnoho, kdy dojde k vytištění elektronické verze, tj. její konverze z elektronické na písemnou, a doložka se přidá postaru, písemně. Je to stejný princip, jako jsem popsal výše u rozhodnutí, v části o vzniku rozhodnutí.

3.8 Datové formáty

Datové formáty dokumentů lze rozpoznat podle přípon, které jsou uvedeny za názvem elektronického dokumentu. Každý datový formát umožňuje uživateli elektronického dokumentu s ním nakládat v rámci tohoto formátu. Chce-li změnit datový formát, je třeba provést konverzi, jíž se budu zabývat v další části. „*Datový formát elektronických dokumentů lze definovat např.: tak, že jde o deterministickou specifikaci určující, jak lze vlastnosti elektronických dokumentů reverzibilně převést do lineárního bajtového bloku.*“⁶⁸ Určité druhy datových formátů jsou označovány přívlástkem proprietární, což znamená, že dokument v tomto datovém formátu požívá ochrany duševního vlastnictví. Na určité proprietární datové formáty odkazují i právní předpisy, které přímo stanovují požadavky a parametry na datové formáty elektronických dokumentů. Datové formáty pak lze rozdělit na obrázkové a textové, kdy textové lze pak dále použít.

Já jsem pro tuto kapitolu vybral pouze pár datových formátů, a to těch, se kterými se setká i běžný uživatel výpočetní techniky.

3.8.1 Formát PDF

Byl vytvořen společností Adobe Systems, a je to jeden z datových formátů s přívlástkem proprietární. Samotný datový formát PDF existuje v různých

⁶⁸ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.46

formách, které nejsou na první pohled zřetelné. Jejich rozdíl spočívá v jejich verzi, která je označena číselně (např. verze 1.4 a novější je nutná pro elektronické dokumenty) a pro uživatele znamená určitá omezení, která s každou verzí souvisí. Čím starší verze (nižší číslo), tím méně podporovaných věcí v nich lze vytvářet.

V rámci PDF datového formátu ještě stojí datový formát PDF/A, který je vlastně podmnožinou samotného datového formátu PDF. Písmeno A za lomítkem nám značí, že tento formát podporuje dlouhodobou archivaci, a je proto vhodné mít elektronické dokumenty vytvořené v tomto datovém formátu.

Na konci charakteristiky bych rád uvedl, že datový formát PDF nevzniká samostatně, jinými slovy, nelze v něm dokumenty psát či jinak vytvářet. Prakticky lze PDF datový formát vytvořit uložením dokumentu z datového formátu DOCX (o tom později) do datového formátu PDF či PDF/A.

3.8.2 Formáty DOC, DOCX

V této části práce bych se rád zmínil o těchto dvou formátech, protože je chápu jako naprosto nezastupitelné při vytváření elektronických dokumentů. Jejich nezastupitelnost se odvíjí od vysoké úrovně rozšíření programu Microsoft Word, a to verze 2007 a novější. Oba dva datové formáty jsou proprietární, ale pouze datový formát DOCX má otevřenou dokumentaci.⁶⁹ Jejich nezastupitelnost se dá dále vyvodit z jejich zmínění ve vládních vyhláškách upravujících povolené datové formáty pro dokumenty dle těchto vyhlášek. A právě z těchto datových formátů se nejčastěji vytváří datový formát PDF či PDF/A.

3.8.3 Formát TXT

Zatímco předchozí dva datové formáty podporovaly i práci s obrázkovými soubory, tento datový formát je charakteristický pouze svou textovou úlohou. Je to jeden z prvních textových datových formátů (např. z poznámkového bloku), a

⁶⁹ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.51

zároveň, dle mého názoru, i nejjednodušší. Právě tento datový formát byl v prvopočátcích vzniku elektronických dokumentů požadován jako jeden z schválených pro komunikaci s úřady. Vedle něj toto privilegium měl ještě datový formát HTML. Jeho jednoduchost se může jevit jako slabá stránka, ale opak je pravou. Vzhledem k jeho jednoduchosti není možné, aby se v tomto datovém formátu schoval cizí program (typicky vir), který by napáchal škody tam, kde to není zapotřebí. Proto byl hojně využíván v minulosti, a ani teď, v současnosti, není opomíjen.

3.8.4 Formáty XML, ZFO a ISDOC

Datový formát XML je pro širokou veřejnost neznámým formátem. Já osobně jsem se ním setkal během svých právnických praxí. Taktéž patří mezi schválené formáty. Je to tzv. tagovací datový formát, a jeho využití je v datových zprávách. Je tu ovšem podmínka, kterou musí dokument v tomto datovém formátu splnit, a to, zda „*odpovídá veřejně dostupnému XSD formátu publikovanému příjemcem datové zprávy.*“⁷⁰ Z toho vyplývá, že XSD schémata mohou být jak veřejná, tak neveřejná. Neveřejná schémata však nemohou být použita pro elektronické dokumenty. Datový formát ISDOC je podmnožinou datového formátu XML. Podstatné je, že XML datový formát nám splňuje podmínku pro elektronické dokumenty, protože, jak jsem uvedl již na začátku kapitoly o datových formátech, tento datový formát podporuje textové elektronické dokumenty a zároveň je díky tomuto datovému formátu možné další jeho rozvíjení či úprava.

Datový formát ZFO je zde jediným zástupcem formulářových řešení datových formátů elektronických dokumentů. Jeho význam však neshledám důležitým, proto jsem ho zde uvedl pro svůj kompletní výčet.

⁷⁰ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.53

3.9 Konverze dokumentů

Konverze dokumentů probíhá, měníme-li povahu dokumentu. Elektronické dokumenty vznikají dvěma způsoby, buďto přímo elektronickou cestou, nebo konverzí z podoby listinné na podobu elektronickou. Tento proces se nazývá digitalizací, a ta může probíhat několika způsoby. Zvolený způsob pak následně přímo ovlivňuje možnosti následného použití konvertovaného dokumentu.

Rozdíl mezi elektronickým a listinným dokumentem tkví v postavení jeho originálu. Vzhledem k povaze elektronického dokumentu ztrácí pojem originální dokument smysl, a proto není třeba řešit důvěryhodnost při kopírování. Jiná situace je, pokud by se měnil formát elektronického dokumentu.⁷¹

Vzhledem k povaze listinného dokumentu, který je plně spjat s nosičem, v tomto případě papír, je jeho kopírování s cílem zachovat jeho důvěryhodnost spíše přítěží, musí zde totiž nastoupit proces ověření shody originálu s kopií, tzv. vidimace.

3.9.1 Konverze z listinné do elektronické podoby

Jak jsem již uvedl výše, tento proces se nazývá digitalizace, a lze ho provést několika způsoby. Při výběru je nutno dbát na budoucí využití digitalizovaného dokumentu. Typickým a nejčastěji využívaným způsobem digitalizace je klasické skenování. To probíhá pomocí skeneru. Otázkou však zůstává, z jakého důvodu je třeba listinné dokumenty digitalizovat?

Důvody lze rozdělit do tří následujících kategorií:

1. praktické důvody – případy, kde okolnosti nutí mít daný dokument v podobě elektronické
2. nelze vytvořit elektronický dokument rovnou – jde o situace, kdy není z nějakého důvodu možno vytvořit přímo elektronický dokument, a my

⁷¹ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.206

jsme nuceni použít tento postup jako mezistupeň k vytvoření elektronického dokumentu

3. ochrana kulturního dědictví – pod touto kategorií si lze představit celkem běžné situace, kdy z důvodu archivace, či případného poškození nebo zpřístupnění dokumentů je třeba převést je na elektronickou verzi⁷²

Z hlediska výsledku konverze čili produktu na konci procesu, lze postupy rozdělit do dvou kategorií. Buďto je elektronický dokument ve formě obrázku, kdy máme k dispozici pouze graficky vyjádřený obsah (typicky sken), anebo přímo psaný text. Vše závisí na datovém formátu výsledného dokumentu, a ten závisí na zvoleném postupu. Proto je nutné si postup promyslet, než přistoupíme k samotné konverzi.

Samotný proces má několik fází, takže je možné, po digitalizaci na grafický dokument, jeho následná další konverze na dokument, kdy se již dá s daným textem nadále pracovat. Tento proces se označuje zkratkou OCR, pod níž se skrývá název optické rozpoznávání znaků⁷³

Aby nám zůstala důvěryhodnost dokumentu po procesu digitalizace, je nutné připojit ověřovací doložku.⁷⁴

V rámci skenování dokumentů jsou stanoveny technické parametry, které musí být splněny, aby se dal naskenovaný dokument dále používat. Tyto parametry nazýváme DPI, barevnou hloubku a velikost formátu snímací plochy. Čím vyšší hodnota DPI a barevné hloubky, tím více nám výsledný dokument odpovídá originálu. S vyššími parametry však narůstá i výsledná velikost naskenovaného

⁷² LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.208

⁷³ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str. 209

⁷⁴ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem: včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-472-7., str. 67

dokumentu⁷⁵, proto je dobré si toto uvědomit a parametry ideálně přizpůsobit. Pro výsledný formát pak doporučuji, z osobní zkušenosti, formát PDF, který umí zobrazit jak naskenovaný obrázek, tak i text, a to vše v jednom souboru.

3.9.2 Konverze z elektronické do listinné podoby

Pro tento typ konverze nelze dohledat obecný název jako pro předchozí postup zvaný digitalizace. Nejběžněji se setkáme s termínem vytištění, což je ale jeden z postupů, i když rozhodně nejběžnější. Je třeba si uvědomit, proč se používá tento postup, když je to, vzhledem k projektu eJustice, relativně zpátečnický krok. Opět lze důvody rozdělit do kategorií:

1. praktické použití – práce s listinným dokumentem je výhodnější (např. v oblasti bez elektrického proudu)
2. obava ze ztráty důvěryhodnosti elektronického dokumentu – překvapivě, jde o nejčastější důvod, za kterým stojí neustálá diskuze o dlouhodobé důvěryhodnosti elektronických dokumentů.
3. zvyk – ještě stále převládá zažité chování si číst listiny, a ne texty z obrazovek elektronických zařízení (např. studenti při učení z materiálů)
4. dočasná ochrana archiválií – nejsou-li archivy schopné poskytnout elektronickým dokumentům dostatečnou ochranu, je třeba dokumenty převést do podoby listinné⁷⁶

Technické požadavky na parametry tisku jsou obdobné jako u digitalizace, a proto je zde nebudu znovu rozebírat. A stejné je to i s důvěryhodností z pohledu práva. I zde je třeba připojit ověřovací doložku.

⁷⁵ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.210

⁷⁶ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.212

Další možností je během tohoto procesu připojit na listinný dokument kódový obrázek, který v sobě nese elektronickou informaci. Je to velice praktické, neboť kód v sobě může nést mnohem více informací než jedna strana papíru. Kódování máme dvojího druhu, a to klasický čárový kód, nebo tzv. QR kód. Klasický čárový kód je krásně využitelný v elektronických spisových službách, kdy po nasnímání tohoto kódu velice rychle spárujete takto opatřený dokument s originálem.

3.9.3 Autorizovaná konverze dokumentů

Je naprosto nezbytná z pohledu práva, aby byla zachována naprostá důvěryhodnost konvertovaného dokumentu. Co přesně tento pojem znamená, lze najít v §22 z. č. 300/2008 Sb., kdy se autorizovanou konverzí rozumí

- a) *úplné převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru, ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky, nebo*
- b) *úplné převedení dokumentu obsaženého v datové zprávě do dokumentu v listinné podobě a ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky*

Je třeba informovat čtenáře této práce, že ačkoliv zákon v tomto paragrafu pracuje s pojmem dokument obsažený v datové zprávě, a logicky mohlo by tedy dojít k dezinformaci, je třeba pod tímto pojmem chápat jakýkoliv elektronický dokument. Je třeba si taktéž zodpovědět otázku, proč je autorizovaná konverze z pohledu práva tak silná. Odpověď najdeme v §22, odst. 2 téhož zákona. Toto ustanovení nám říká, že výstup a vstup dokumentu mají stejné právní účinky. Z toho vyplývá, že nedojde ke snížení právní důvěryhodnosti ve výstupní dokument.

3.9.4 Elektronické stejnopisy

Jako v listinném formátu je třeba udělat stejnopisy, kde je však nutné mít ověřovací doložku shody kopie s originálem, u elektronického dokumentu se s ničím takovým nesetkáme. Krása a jednoduchost elektronického dokumentu tkví v tom, že stejnopisy může dělat naprosto kdokoliv, kdo daným elektronickým dokumentem disponuje. Dokonce lze vytvořit stejnopisy tak, že nelze zjistit, který z dokumentů je originál a který ne.⁷⁷ V praxi však nastanou i situace, kdy je třeba konvertovat elektronický dokument důvěryhodně, a to při změně datového formátu, kdy dochází i k porušení integrity elektronického podpisu.

Změnu datového formátu lze učinit pouze pomocí speciálního programového vybavení, a neexistuje obecný postup, jak změnu udělat. Zde se pouze v krátkosti zmíním o důvodech, při kterých je nutné takto velký zásah do důvěryhodnosti elektronického dokumentu provést.

1. praktický důvod – změnou datového formátu se nám zvyšuje použitelnost elektronického dokumentu
2. legislativní – změna datového formátu elektronického dokumentu je stanovena normativním předpisem
3. technický – ryze technické změny datového formátu elektronického dokumentu, kdy se bavíme např. o komprimaci za účelem snížení velikosti elektronického dokumentu
4. archivní – v případech, kdy máme elektronický dokument v datovém formátu, u kterého hrozí nemožnost otevření pro zastaralost⁷⁸

⁷⁷ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str.234

⁷⁸ LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0, str. 235, 236

4. ELEKTRONIZACE JUSTICE V RAKOUSKU

Jak jsem uvedl již v úplném úvodu této práce, elektronizace justice proběhla v Rakousku a např. Izraeli. Já jsem si vybral pro tuto práci elektronizaci v Rakousku, neboť je to náš soused, a fungování jeho justice je velmi podobné té naší.

Pro elektronizaci jako takovou přišel první podnět ze strany Evropské unie, a Rakousko, na rozdíl od naší republiky, se toho úkolu chopilo a zdárně ho dovedlo až do úplného konce. Tuto kapitolu jsem se rozhodl pojmut stručně, neboť, jak jsem zjistil během procházení podkladových materiálů, elektronizace v Rakousku, nyní již plně funkční, a elektronizace v české justici, stále bohužel se nacházející spíše na papíře nežli v praxi, jsou si mnohem více podobné, než jsem zprvu odhadoval, a nechci se proto tolik v této práci opakovat.

Elektronizace v Rakousku proběhla třemi fázemi. Já se pokusím každou z nich stručně popsat a vystihnout v každé z fází nejvíce podstatné skutečnosti. Fáze elektronizace justice v Rakousku se nazývají Justiz 1.0, Justiz 2.0 a Justiz 3.0.

4.1 Justiz 1.0

Táto fáze je souhrnem toho, jak justice v Rakousku fungovala, než se začal spouštět projekt elektronizace. Podobně jako v České republice, Justiz 1.0 popisuje, kam až se vývoj justice v Rakousku dostal během let vývoje. Je to způsobeno tím, že jednak hierarchie soudů, jak jsem jí nastínil v úvodu, tak i vnitřní struktura české justice funguje na modelu justice rakouské. Je pravdou, že justice v Rakousku měla určitý náskok oproti justici u nás, neboť se jednalo o území, jež od doby Rakouska – Uherska bylo v centru všech velkých objevů a výzkumů, česká justice byla bohužel vždy velmi pozadu. V porovnání však lze říci, že justice česká a rakouská byly prakticky totožné. Je totiž typické pro celou evropskou justici, že pojmový, společným znakem je písemný charakter justice. A to v tak dokonalé podobě, jaká prakticky pořád funguje v naší justici. Je samozřejmé, že instituty, jež se v Rakousku vyvinuly, ponese lehce odlišné názvy než u nás, nicméně, jejich úloha a výklad zůstávají totožné, jako u nás.

4.2 Justiz 2.0

Justiz 2.0 je druhou fází projektu elektronizace justice v Rakousku. S troškou nadsázky lze říci, že v české justici nyní panuje tento stav. V Rakousku se touto fází zmodernizovala do podoby, v jaké se dnes nachází česká justice.

V rámci této fáze došlo k rozvoji elektronických platforem a postupů v oblasti fungování celé rakouské justice. Mezi prvními projekty bylo spuštění projektu ELC, tj. Electronic legal Communication.⁷⁹ Lze si pod tím představit veškerou právní komunikaci, která probíhá na virtuální úrovni. Jde o komunikaci jak mezi soudy, tak mezi soudy a účastník řízení. Dále jsou spouštěny nové školící programy pro justiční činitele. Dalším aspektem je pak modernizace elektronických platforem.

Jak však začalo přibývat případů, množili se spisy, a tato fáze projektu začala selhávat. Soudci začali být zahlcováni prací, a díky složitějším a propracovanějším kauzám začalo být pro soudce složité a časově náročné uzavřít řízení. Proto byl ze strany ministra spravedlnosti vydán pokyn, pro další rozvoj elektronizace, neboť bylo jasné, že další postup je nezbytný.

4.3 Justiz 3.0

Justiz 3.0 je poslední fází rakouské elektronizace. Hned na úvod musím poznamenat, že tato fáze asi nikdy neskončí, neboť je stále rozvíjena k větší dokonalosti elektronického systému rakouské justice.

Hlavním pojmovým znakem této fáze je skutečnost, že papírová agenda je vlastně již minulostí, končí nám přechodem z fáze Justiz 2.0 na fázi Justiz 3.0. Prvotní částí této fáze byl pilotní projekt na čtyřech soudech. Došlo k integraci všech dosavadních IT systémů, jako například ELC, a připojeny byly další systémy, jež byly nově vytvořeny. Jde především o následující integrační portály a osoby:

⁷⁹ STRATEGISCHE INITIATIVE JUSTIZ 3.0 - INFORMATIONSVIDEO. <https://www.justiz.gv.at/web2013/home/e-justice/justiz-30~2c94848b5461ff6e01562be726d72d43.de.html> [online]. Österreich: Bundesministerium für Justiz, 2016 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.justiz.gv.at>, min. 0:12-0:25

- Integrační elektronický portál (eIP)
- Elektronická podatelna
- Kanceláře úředníků, asistentů, soudců a jiných činitelů fungují na elektronickém principu
- Školitelé

V prvotní fázi ještě rakouská justice fungovala na dvojitým principu, jak elektronickém, tak papírovém.⁸⁰ Každý soudce v Rakousku dostal do své kanceláře multimediální tablet, dotykové obrazovky k počítačům a další elektronické pomůcky pro práci ve virtuální rovině.⁸¹

Výhodou elektronického spisu, jak je uvedeno i v české studii, je jeho dostupnost z kteréhokoliv místa na planetě, za předpokladu, že máte udělen přístup a internetové připojení. Podobně, jak k tomu má dojít u nás, jsou složky a dokumenty konvertovány nebo rovnou ukládány v PDF datovém formátu, který je pro to nejvhodnější. Zdokonalený byl i systém uvnitř soudní struktury, kdy je vytvořeno jedno úložiště, které je přístupné ze všech pracovišť soudu, které mají přístup.⁸² Dojde-li k doručení papírového dokumentu, prvotním krokem je jeho scan a konverze na elektronický dokument.

Během této fáze tedy dochází ke kompletní digitalizaci celé justice, což s sebou přináší řadu výhod. Jako příklad lze uvést jednodušší inspekci nadřazených soudů, pohodlnější a příjemnější práci soudních činitelů, což znamená větší efektivitu a produktivitu.

⁸⁰ STRATEGISCHE INITIATIVE JUSTIZ 3.0 - INFORMATIONSVIDEO. <https://www.justiz.gv.at/web2013/home/e-justice/justiz-30~2c94848b5461ff6e01562be726d72d43.de.html> [online]. Österreich: Bundesministerium für Justiz, 2016 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.justiz.gv.at>, min. 1:20-1:29

⁸¹ STRATEGISCHE INITIATIVE JUSTIZ 3.0 - INFORMATIONSVIDEO. <https://www.justiz.gv.at/web2013/home/e-justice/justiz-30~2c94848b5461ff6e01562be726d72d43.de.html> [online]. Österreich: Bundesministerium für Justiz, 2016 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.justiz.gv.at>, min. 1:31-1:47

⁸² STRATEGISCHE INITIATIVE JUSTIZ 3.0 - INFORMATIONSVIDEO. <https://www.justiz.gv.at/web2013/home/e-justice/justiz-30~2c94848b5461ff6e01562be726d72d43.de.html> [online]. Österreich: Bundesministerium für Justiz, 2016 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.justiz.gv.at>, min. 3:16-3:30

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře s projektem eJustice, neboť o něm veřejnost nemůže vědět. Projekt jako takový se táhne již několik let, aniž by se ubíral ke zdárnému konci.

Práci jsem rozhodl koncipovat obecným úvodem, kde jsem velice stručně popsal českou justici a její fungování do rozběhnutí projektu eJustice. Následovaly části, které jsem věnoval jak projektu dle vize Ministerstva spravedlnosti, tak charakteristikou české justice vzhledem k úrovni její elektronizace. Připojil jsem i části o nezbytných náležitostech, jako jsou datové formáty či ověřovací položky v elektronických dokumentech. Na konec práce jsem umístil velice krátký popis elektronizace justice u našich jižních sousedů, tj. v Rakousku, kde, na rozdíl od naší justice, proběhla elektronizace zdárně a již tam funguje.

Ačkoliv jsem při výběru tohoto tématu odhadoval, na jaké úrovni elektronizace se momentálně nachází česká justice, byl jsem poté, během psaní, velice nemile překvapen. Můj původní odhad byl optimističtější a bohužel se neshodoval s reálnou situací. V práci jsem nechtěl ukazovat prstem na ty, kdo zato mohou, nicméně, zde, v závěru práce, jsem se rozhodl svůj názor prezentovat.

Domnívám se, že momentální situace je způsobená jednak nestabilní situací ve vládě a Parlamentu České republiky, která trvá již řadu let, a způsobuje to velice dlouhé prodlevy mezi přijetím a následnou aplikací nových předpisů. Tato situace se následně odráží i v resortních projektech, kterého je projekt eJustice jasným důkazem. Bohužel, nevěřím milníku roku 2020 jako počátku elektronické éry české justice.

Tento názor ve mne utvrdilo srovnání cílů projektu a aktuální situace, kdy jsem zjistil, že je před odborníky ještě mnoho práce. Je to velice smutné, neboť na to doplácí nejen soudci a pracovníci justice, ale i občané obecně.

V úplném konci bych však rád sdělil, že jsem se přiučil novým možnostem, které elektronizace nabízí, a velice se na takto fungující justici těším.

RESUMÉ

The aim of this work was to acquaint the reader with the eJustice project, as the public cannot know about it. The project itself has been going on for several years without going to a successful end.

I decided to conceive the work with a general introduction, where I described very briefly the Czech judiciary and its functioning until the eJustice project was launched. This was followed by parts that I devoted both to the project according to the vision of the Ministry of Justice and to the characteristics of the Czech justice in relation to the level of its electronization. I have also added essential elements such as data formats or authentication items in electronic documents. At the end of my work I have placed a very short description of the electronization of justice in our southern neighbor, in Austria, where, unlike in our justice, electronization has taken place successfully and is already there.

Although I was guessing when choosing this topic, at what level of electronization Czech justice currently is, I was then very unpleasantly surprised during writing. My original guess was more optimistic and unfortunately did not match to the real situation. I did not want to point my finger at those who can, but here, at the end of my work, I decided to present my opinion.

I believe that the current situation is due both to the unstable situation in the government and the Parliament of the Czech Republic, which has been going on for many years, causing very long delays between the adoption and subsequent application of new regulations. This situation is subsequently reflected in the sectoral projects, which the eJustice project is clear evidence of. Unfortunately, I do not believe in the year 2020 as a milestone of the beginning of the electronic era in Czech justice.

This view was confirmed in me by the comparison of the project goals and the current situation, when I found out that there is still a lot of work ahead of the experts. It is very sad because not only judges and judiciary workers suffer from it, but also citizens in general.

At the very end, however, I would like to say that I have learned the new possibilities offered by electronization and I look forward to this kind of justice.

ZDROJE

LITERÁRNÍ:

- ŠTĚDRŮŇ, Bohumír. *Občanské soudní řízení sporné a využití informačních technologií a právních informačních systémů: (E-Justice)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-714-0
- SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace justice a právní služby*. Ostrava: Key Publishing, 2008. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-68-7.
- POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012. Téma (Auditorium). ISBN 978-80-87284-22-3.
- LECHNER, Tomáš. *Elektronické dokumenty v právní praxi*. Praha: Leges, 2013. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-41-0.
- DONÁT, Josef. *Nářízení eIDAS: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-633-3.
- MACKOVÁ, Alena. *Zákon o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů s komentářem: včetně souvisejících zákonů a prováděcích předpisů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-472-7.

ČLÁNKY

- MATEJKA Ján – JANÁK, M. Normativní regulace prostředí datových schránek. [Normative Regulation of Data Boxes Backgroud.] Právník. Roč. 149, č. 4 (2010)
- SMEJKAL, V. eJustice jako jeden ze základních kamenů eGovernmentu v ČR., Systémová integrace 2/2019
- KORBEL, F. a kol.: Současný stav správy justice a pokusy o jeho reformu, sborník Česká justice otázky správy a nezávislosti. Transparency International Česká republika, 2010
- PETERKA, J., PODANÝ, J.: Problematika elektronického podpisu v soudní praxi, Právní rozhledy č. 19/2010, str. 689 a násl.

- LECHNER, T. Srovnání elektronické podatelny a datové schránky. In Sborník konference Internet ve státní správě a samosprávě 2009. Hradec Králové, 2009
- POLČÁK, R. K elektronizaci justice. Časopis Jurisprudence, Praha: ASPI, 6/2008
- FINDEJS, Stanislav. Kolegium pro elektronizaci justice. *Soudce*. 2017, roč. 19, č. 5, ISSN 1211-5347
- „Efektivní veřejná správa a přátelské veřejné služby – Strategie realizace Smart Administration“ (usnesením Vlády České republiky (dále jen „Vláda“) č. 757/2007 ze dne 11. 7. 2007.)

WEBOVÉ ZDROJE

- STRATEGISCHE INITIATIVE JUSTIZ 3.0 - INFORMATIONSVIDEO. *Https://www.justiz.gv.at/web2013/home/e-justice/justiz-30~2c94848b5461ff6e01562be726d72d43.de.html* [online]. Österreich: Bundesministerium für Justiz, 2016 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.justiz.gv.at>
- Ministerstvo spravedlnosti, Resortní strategie pro rozvoj eJustice. Praha, 2015, Dostupné také z: <https://www.mvcr.cz/soubor/5-zasedani-rvis-priloha-c-5-ejustice-2020-v-1-0.aspx>
- ESbírka a eLegislativa. *ESbírka a eLegislativa* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, ©2019 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx